

ZRÓŻNICOWANIE PROFILI KSZTAŁCENIA W SZKOLNICTWIE PONADGIMNAZJALNYM

Piotr Zaborek

Spis treści

1.	Zakres i metoda badawcza	4
2.	Zmiany w szkolnictwie zawodowym w latach 2008-2010 w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców w aspekcie liczby uczniów.....	4
3.	Specjalności i zawody w szkolnictwie zawodowym w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców w latach 2008-2011	9
4.	Analiza porównawcza sytuacji w szkolnictwie zawodowym w pięciu wybranych dużych miastach Polski	20
5.	Podsumowanie	41

Spis tabel

Tabela 1. Dynamika zmian liczby uczniów w różnych placówkach kształcenia zawodowego w Polsce w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	4
Tabela 2. Liczba uczniów w najpopularniejszych placówkach kształcenia młodzieży na poziomie ponadgimnazjalnym w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców w latach 2008-2011.....	7
Tabela 3. Najpopularniejsze specjalności w zasadniczych szkołach zawodowych i technikach w roku 2011 oraz zmiany w liczbie wybierających je uczniów w trzech poprzedzających latach	9
Tabela 4. Trzydzieści zawodów z największym deficytem podaży siły roboczej w I półroczu 2011 r. ...	13
Tabela 5. Trzydzieści zawodów z największą nadwyżką podaży siły roboczej w I półroczu 2011 r.	15
Tabela 6. Liczba uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych dla młodzieży w pięciu badanych miastach w 2011 r.....	20
Tabela 7. Trzydzieści najpopularniejszych specjalizacji zawodowych w Łodzi w roku 2011.....	23
Tabela 8. Zawody nadwyżkowe i deficytowe w województwie łódzkim w I połowie 2011 r.	25
Tabela 9. Trzydzieści najpopularniejszych specjalizacji zawodowych we Wrocławiu w 2011 r.....	26
Tabela 10. Zawody nadwyżkowe i deficytowe w województwie dolnośląskim w I połowie 2011 r.	27
Tabela 11. Trzydzieści najpopularniejszych specjalizacji zawodowych w Poznaniu w roku 2011	29
Tabela 12. Zawody nadwyżkowe i deficytowe w województwie wielkopolskim w połowie 2011 r.	30
Tabela 13. Trzydzieści najpopularniejszych specjalizacji zawodowych w Gdańsku w roku 2011	31
Tabela 14. Zawody nadwyżkowe i deficytowe w województwie pomorskim w I połowie 2011 r.....	32
Tabela 15. Trzydzieści najpopularniejszych specjalizacji zawodowych w Kielcach w roku 2011.....	34
Tabela 16. Zawody nadwyżkowe i deficytowe w województwie świętokrzyskim w I połowie 2011 r.	35
Tabela 17. Liczby absolwentów w różnych rodzajach szkół ponadgimnazjalnych w badanych miastach	37
Tabela 18. Wskaźniki wypadania z formalnego systemu edukacji w szkołach ponadgimnazjalnych w badanych miastach w 2011 r.	37
Tabela 19. Wyniki zdawalności na egzaminach zawodowych w analizowanych miastach w 2011 roku w rozbiciu na typy szkół.....	40

Spis rysunków

Rys. 1. Struktura kształcenia zawodowego w miastach pow. 100 tys. w latach 2008-2009	6
Rys. 2. Struktura form kształcenia ponadgimnazjalnego w latach 2008-2009 wg liczby uczniów	8
Rys. 3. Zmiana procentowa liczby uczniów kształcących się w najpopularniejszych kierunkach w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców pomiędzy rokiem 2008 a 2011	11
Rys. 4. Współczynnik wypadania z formalnego systemu edukacji w szkołach ponadgimnazjalnych ...	17
Rys. 5. Zdawalność egzaminów zawodowych w zasadniczych szkołach zawodowych i technikach	19
Rys. 6. Struktura szkolnictwa ponadgimnazjalnego w wybranych miastach	21

Spis wykresów

Wykres 1. Zdawalność egzaminów zawodowych w zasadniczych szkołach zawodowych i technikach	39
--	----

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

1. Zakres i metoda badawcza

Niniejsze badanie opiera się na analizie danych pochodzących ze źródeł wtórnych – przede wszystkim baz danych prowadzonych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej uzupełnionych o dane statystyczne pochodzące z Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej oraz z Głównego Urzędu Statystycznego. W analizie uwzględniono zarówno szkoły publiczne, jak i niepubliczne. Zakres czasowy analizy objął okres 4 lat w ramach określonych przez lata 2008-2011.

Pierwsza część pracy zawiera prezentację sytuacji szkolnictwa zawodowego we wszystkich 38 największych polskich miastach (Załącznik 1). Przedmiotem zainteresowania były zmiany zachodzące w strukturze szkolnictwa ze względu na rodzaje wybieranych szkół oraz najbardziej popularne kierunki kształcenia. Ocenie poddana została również efektywność i skuteczność kształcenia wyznaczana przez trzy podstawowe czynniki: zgodność specjalizacji zawodowych z zapotrzebowaniem na rynku pracy, natężenie zjawiska wypadania uczniów z formalnego systemu edukacji oraz zdawalność egzaminów zawodowych. W drugiej części opracowania powyższe zagadnienia zostały szczegółowo omówione w odniesieniu do sytuacji w pięciu wybranych miastach.

2. Zmiany w szkolnictwie zawodowym w latach 2008-2010 w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców w aspekcie liczby uczniów

Objęte badaniem 4 lata to okres pogorszenia koniunktury gospodarczej w Polsce w konsekwencji światowego kryzysu ekonomicznego i stopniowego wzrostu bezrobocia, szczególnie wśród młodych ludzi kończących naukę i wchodzących na rynek pracy. Na tle tych niekorzystnych procesów, zasługującym na szczególne zainteresowanie, jest zagadnienie zmian w liczbie i strukturze uczniów różnych form kształcenia zawodowego. Mimo że w centrum zainteresowania niniejszego rozdziału są placówki zorientowane na edukację zawodową młodzieży, jako wstęp i punkt odniesienia do dalszej analizy warto przedstawić szerszy kontekst badanego zjawiska obejmujący wszystkie formy szkolnictwa zawodowego adresowane również do dorosłych i osób posiadających średnie wykształcenie. Dane liczbowe dotyczące okresu od 2008 do 2009 r. przedstawione zostały w poniżej tabeli.

Tabela 1. Dynamika zmian liczby uczniów w różnych placówkach kształcenia zawodowego w Polsce w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców

	Zasadnicza szkoła zawodowa		Technikum		Technikum uzupełniające dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych		Szkoła policealna		Razem
	Młodzież	Dorośli	Młodzież	Dorośli	Młodzież	Dorośli	Młodzież	Dorośli	
2008	56 007	2 383	161 878	3 351	2 885	15 118	17 480	172 517	431 619

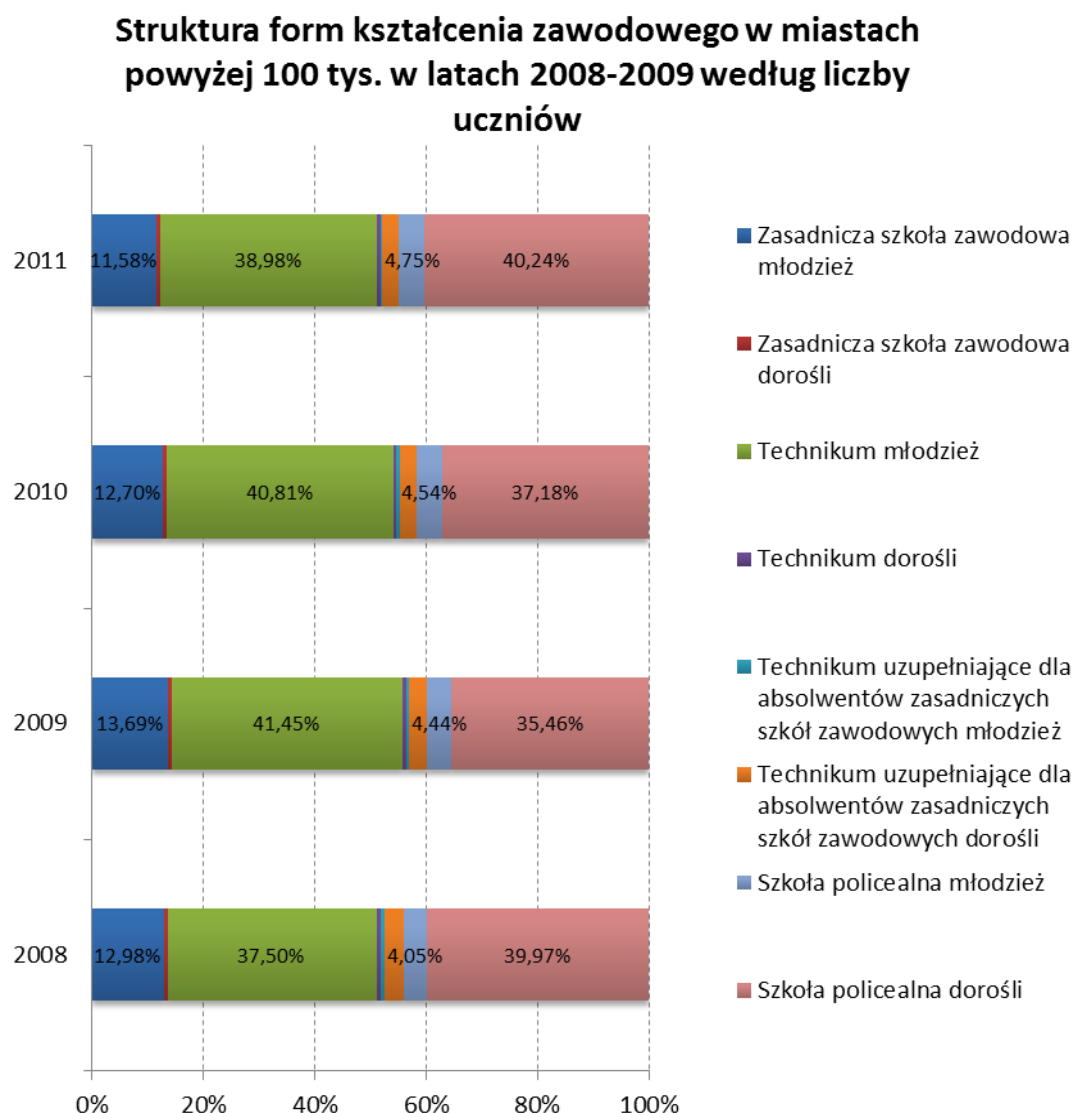
2009	55 286	2 190	167 362	2 749	2 224	12 870	17 941	143 171	403 793
2010	52 830	2 515	169 754	2 391	2 041	12 890	18 870	154 658	415 949
2011	49 702	2 712	167 303	2 399	1 787	12 258	20 378	172 715	429 254
Zmiana (%)	-11,26%	13,81%	3,35%	-28,41%	-38,06%	-18,92%	16,58%	0,11%	-0,55%
Średnie tempo zmian	-3,90%	4,41%	1,10%	-10,54%	-14,76%	-6,75%	5,25%	0,04%	-0,18%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z baz danych SIO

Dane w tabeli obejmują osoby uczące się w poszczególnych kategoriach szkół na wszystkich poziomach zaawansowania (tj. we wszystkich klasach) według stanu na koniec września danego roku. Jak wynika z powyższego zestawienia, ogólna liczba uczniów, obejmująca zarówno młodzież jak i osoby dorosłe, pozostała praktycznie niezmienną w badanym okresie – różnica pomiędzy rokiem 2008 a 2011 wyniosła zaledwie około 0,5%. W odniesieniu do uczniów zaangażowanych w naukę w różnych rodzajach szkół można jednak dostrzec większe fluktuacje w liczebności. Największe zmiany odnotowano wśród młodzieży uczącej się w technikach uzupełniających, gdzie spadek pomiędzy początkiem a końcem analizowanego okresu wyniósł aż 38,6% ze średnioroczną redukcją równą 14,76%. Znaczące spadki objęły również dorosłych uczniów techników (-28,41%) i dorosłych uczniów techników uzupełniających (-18,92%). Wartym odnotowania jest także fakt zmniejszenia się liczby młodzieży uczącej się w szkołach zawodowych o 11,26%, gdyż jest to w sensie absolutnym najgłębszy spadek obejmujący ponad 6000 osób. Scharakteryzowane przypadki negatywnej dynamiki liczby uczniów zostały niemal całkowicie skompensowane przez wzrost liczby młodzieży w technikach 3,35% (około 5500 osób) i szkołach policealnych 16,58% (około 3000 tys. osób).

Scharakteryzowane zmiany nie wpłynęły w zasadniczy sposób na strukturę nauczania zawodowego ze względu na alokację uczniów w poszczególnych typach placówek, na co wskazuje następujący wykres.

Rys. 1. Struktura kształcenia zawodowego w miastach pow. 100 tys. w latach 2008-2009

Źródło: Opracowanie własne na podstawie baz danych SIO

Zmiany w udziale wyróżnionych typów szkół pomiędzy rokiem 2008 a 2011 w żadnym wypadku nie przekraczały 2 punktów procentowych, co pozwala uznać, że struktura instytucjonalna szkolnictwa zawodowego była bardzo stabilna.

Aby obraz sytuacji w szkolnictwie zawodowym był pełniejszy, należy odnieść się do zmian zachodzących w placówkach alternatywnych w stosunku do szkolnictwa zawodowego, w szczególności w liceach ogólnokształcących i liceach profilowanych. Duże zmiany liczby uczniów w liceach zachodzące w czasie, gdy liczebność uczniów szkół przygotowujących do zawodów pozostała zasadniczo niezmienna, byłyby ważną przesłanką do sformułowania ostatecznych interpretacji.

Kolejna tabela, zawierająca już tylko dane dotyczące młodzieży, pozwala porównać najpopularniejsze formy kształcenia w referencyjnym okresie ze względu na liczbę uczniów.

Tabela 2. Liczba uczniów w najpopularniejszych placówkach kształcenia młodzieży na poziomie ponadgimnazjalnym w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców w latach 2008-2011

Rok	Zasadnicza szkoła zawodowa	Technikum	Liceum ogólnokształcące	Liceum profilowane	Razem
2008	56 007	161 878	279 016	20 995	517 896
2009	55 286	167 362	265 840	13 774	502 262
2010	52 830	169 754	254 209	10 229	487 022
2011	49 702	167 303	242 776	7 956	467 737
Zmiana (%)	-11,26%	3,35%	-12,99%	-62,11%	-9,69%

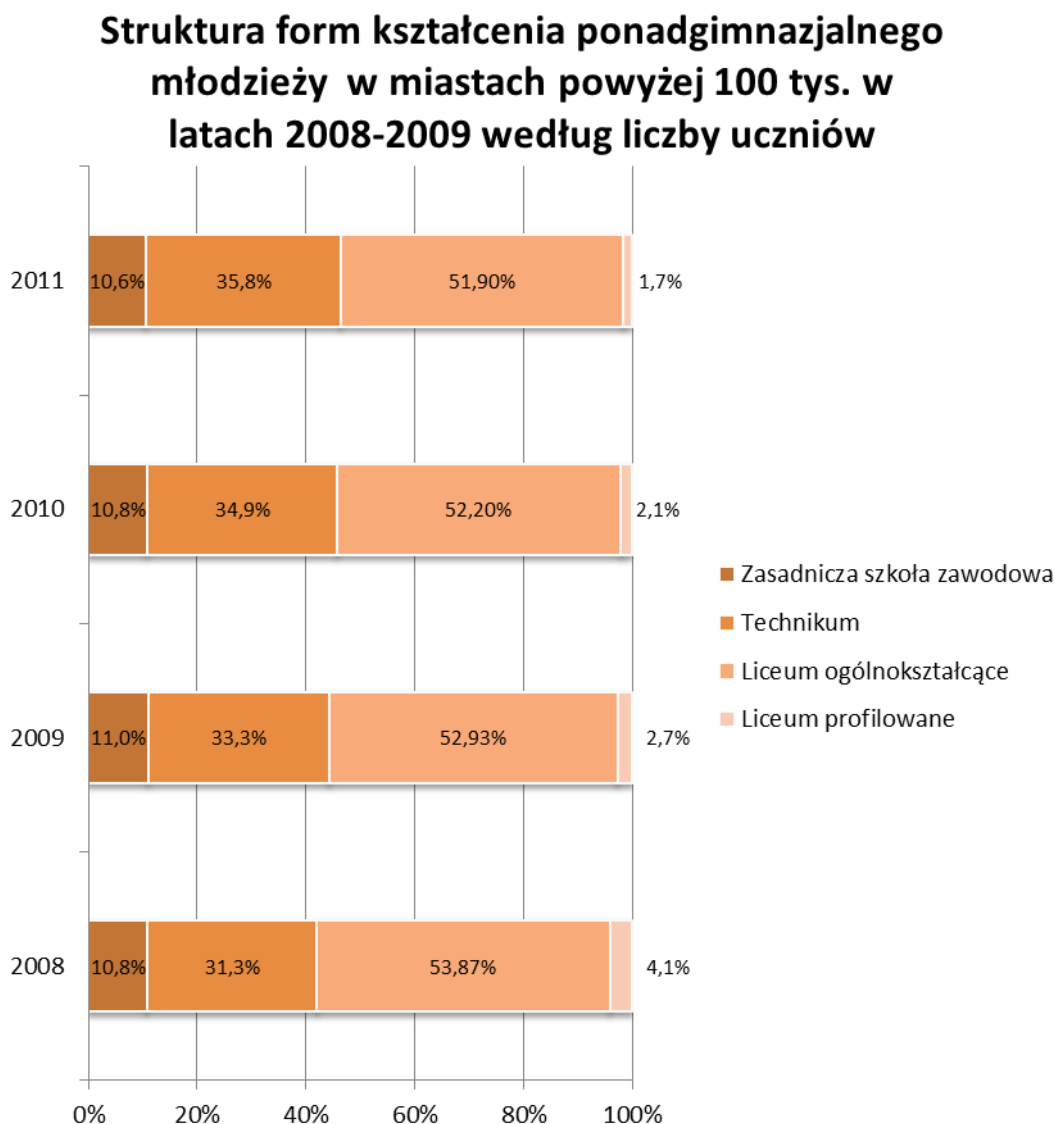
Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z baz danych SIO

Dane liczbowe w powyższym zestawieniu świadczą o podobnych tendencjach zachodzących w szkołach zawodowych i liceach ogólnokształcących – w obu przypadkach skala spadku liczby uczniów jest porównywalna. Sumaryczne dane dotyczące liczby młodzieży uczącej się w czterech rodzajach szkół (spadek o 9,69%) mogą wskazywać na stopniowe zmniejszanie się liczby uczącej się młodzieży, zapewne w związku z oddziaływaniem niżu demograficznego.

Największy spadek odnotowano wśród osób uczących się w liceach profilowanych, podczas gdy liczba uczniów techników nieznacznie wzrosła – biorąc pod uwagę, że program technikum i liceum profilowanego jest często realizowany w ramach tej samej jednostki edukacyjnej, może to sugerować przepływ uczniów z liceów profilowanych do techników w ramach tych samych zespołów szkół ponadgimnazjalnych – ubytek uczniów w liceach profilowanych został jednak zaledwie w około połowie skompensowany przez wzrost młodzieży w technikach. Głównym powodem zmniejszenia znaczenia liceów profilowanych jest zapewne polityka władz samorządowych, które wiedząc o planowanej przez Ministerstwo Edukacji likwidacji tego typu szkół zdecydowały o stopniowym ich wygaszaniu.

Zmiany w udziale poszczególnych rodzajów szkół w edukacji ponadgimnazjalnej młodzieży są dobrze widoczne na poniższym wykresie.

Rys. 2. Struktura form kształcenia ponadgimnazjalnego w latach 2008-2009 wg liczby uczniów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z baz danych SIO

Zgodnie z tym, co stwierdzono wcześniej, redukcje liczby uczniów w szkołach zawodowych i w liceach ogólnokształcących są w dużym stopniu zbieżne z tempem spadku ogólnej liczby uczniów, w efekcie czego udział tych dwóch rodzajów szkół w szkolnictwie ponadgimnazjalnym nie ulega znaczącym zmianom. Z drugiej strony, wykres wyraźnie wskazuje na systematyczną marginalizację liceów profilowanych i wzrost znaczenia techników.

Przytoczone dane sugerują, że pozycja szkolnictwa zawodowego w 38 największych polskich miastach w aspekcie liczby uczących się dorosłych i młodzieży raczej nie uległa osłabieniu, a pewne formy kształcenia, takie jak technika i szkoły policealne, zyskują na popularności, nawet pomimo niżu demograficznego.

3. Specjalności i zawody w szkolnictwie zawodowym w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców w latach 2008-2011

Kluczowym aspektem analizy szkolnictwa zawodowego jest przegląd oferowanych zawodów i specjalności, szczególnie w kontekście zapotrzebowania na osoby o określonych kwalifikacjach zgłaszanego na rynku pracy. W niniejszym fragmencie pracy w pierwszej kolejności zostało zidentyfikowanych 30 najbardziej popularnych zawodów w zasadniczych szkołach zawodowych i technikach w 2011 roku, a następnie zaprezentowane zostały zmiany w liczbie uczniów kształcących się w tych zawodach od roku 2008. Bieżąca część pracy kończy się oceną adekwatności najbardziej popularnych wśród uczniów specjalności z perspektywy danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej o zawodach deficytowych i nadwyżkowych.

Przedstawiona poniżej tabela zawiera trzydzieści zawodów, w których w roku 2011 kształciło się najwięcej uczniów i zmiany w liczebności jakie zachodziły w trzech poprzedzających latach.

Tabela 3. Najpopularniejsze specjalności w zasadniczych szkołach zawodowych i technikach w roku 2011 oraz zmiany w liczbie wybierających je uczniów w trzech poprzedzających latach

Nr	Zawód	2008	2009	2010	2011	% uczniów kształcących się w danym zawodzie w roku 2011
1	Technik informatyk	17 080	19 570	20 887	21 435	9,9%
2	Technik ekonomista	16 757	15 824	15 297	13 946	6,4%
3	Technik hotelarstwa	11 938	12 029	11 887	10 806	5,0%
4	Technik pojazdów samochodowych	3 317	5 455	8 163	10 736	4,9%
5	Technik budownictwa	9 270	10 208	10 647	9 937	4,6%
6	Technik elektronik	12 418	10 723	9 475	8 521	3,9%
7	Fryzjer	8 312	8 739	8 440	7 803	3,6%
8	Mechanik pojazdów samochodowych	7 886	8 367	8 355	7 472	3,4%
9	Kucharz małej gastronomii	7 598	7 140	7 264	7 292	3,4%
10	Technik usług fryzjerskich	5 382	6 456	7 050	6 764	3,1%
11	Kucharz	6 443	6 465	6 603	6 711	3,1%
12	Technik mechatronik	5 057	5 571	5 901	6 105	2,8%
13	Technik mechanik	14 214	12 035	8 731	6 065	2,8%
14	Technik logistik	3 281	4 373	5 157	5 762	2,7%
15	Technik organizacji usług gastronomicznych	5 202	5 406	5 407	5 404	2,5%
16	Technik obsługi turystycznej	941	2 354	3 779	5 121	2,4%
17	Technik architektury krajobrazu	3 519	4 350	4 721	4 629	2,1%

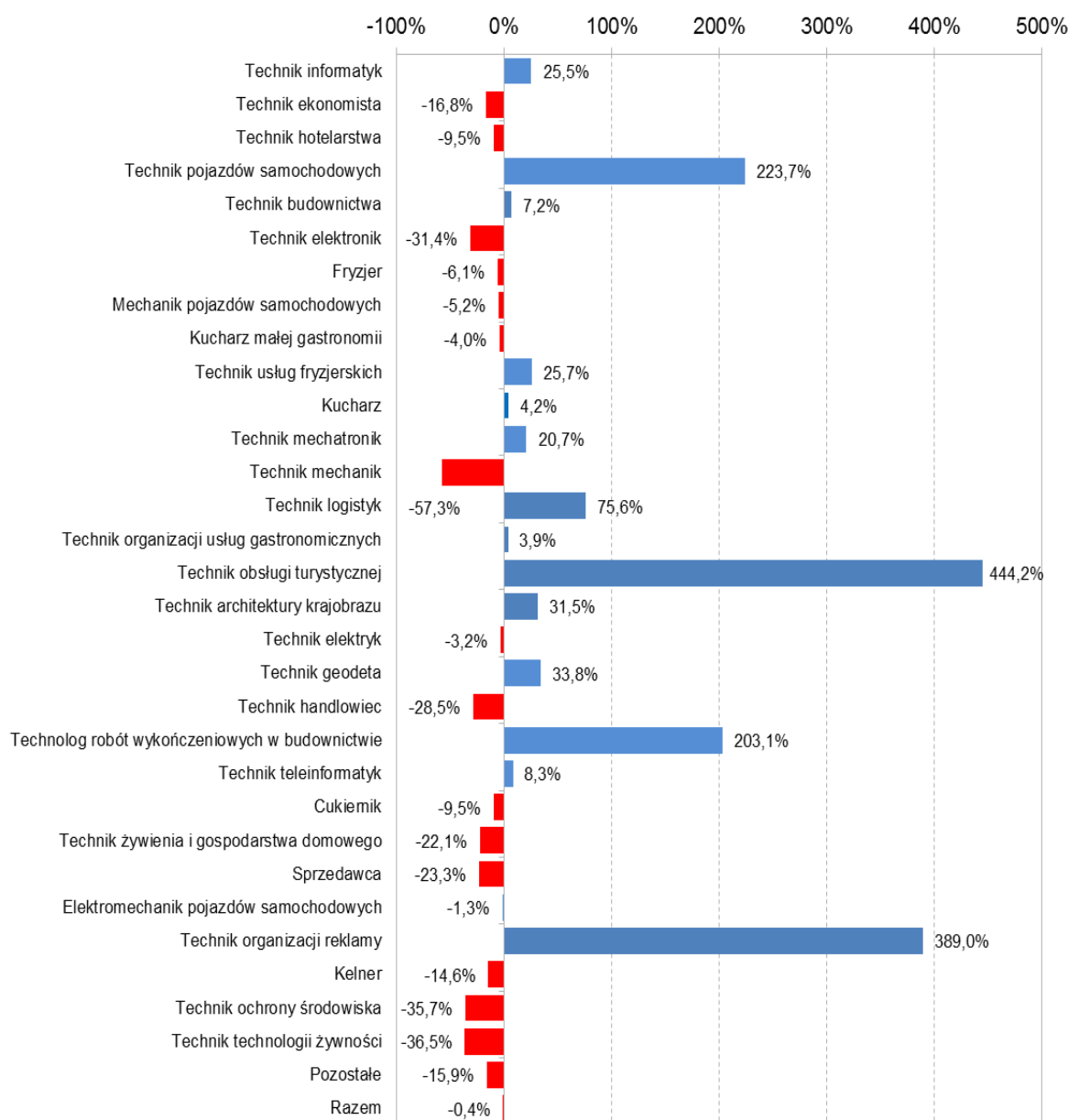
18	Technik elektryk	4 649	4 424	4 481	4 499	2,1%
19	Technik geodeta	2 922	3 200	3 670	3 911	1,8%
20	Technik handlowiec	5 199	4 721	4 229	3 718	1,7%
21	Technolog robót wykończeniowych w budownictwie	1 066	2 077	3 047	3 231	1,5%
22	Technik teleinformatyk	2 927	3 266	3 346	3 170	1,5%
23	Cukiernik	3 414	3 273	3 149	3 090	1,4%
24	Technik żywienia i gospodarstwa domowego	3 830	3 830	3 382	2 982	1,4%
25	Sprzedawca	3 688	3 496	3 172	2 829	1,3%
26	Elektromechanik pojazdów samochodowych	2 558	2 532	2 621	2 524	1,2%
27	Technik organizacji reklamy	0	511	1 392	2 499	1,2%
28	Kelner	2 726	2 779	2 587	2 328	1,1%
29	Technik ochrony środowiska	3 374	2 898	2 531	2 171	1,0%
30	Technik technologii żywności	2 741	2 343	2 007	1 741	0,8%
	Pozostałe	40 176	38 233	35 206	33 803	15,6%
	Razem	217 885	222 648	222 584	217 005	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z baz danych SIO

Jak wskazują wskaźniki struktury umieszczone w ostatniej kolumnie tabeli, w trzydziestu przedstawionych zawodach kształciło się łącznie około 85% młodzieży w zasadniczych szkołach zawodowych i technikach w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców. Pozostałe 25% obejmowało liczną grupę ponad 100 bardziej niszowych specjalności. Trzy najpopularniejsze zawody to profesje, których nauczanie nie wymaga posiadania przez szkołę specjalistycznego i kosztownego zaplecza technicznego, co przypuszczalnie wpłynęło na ich rozpowszechnienie. Wiele z kierunków kształcenia zawodowego odznaczało się silnymi zmianami liczby uczniów w kolejnych latach badanego okresu. Wskaźniki dynamiki opisujące skalę wzrostu lub spadku popularności poszczególnych profesji ilustruje wykres.

Rys. 3. Zmiana procentowa liczby uczniów kształcących się w najpopularniejszych kierunkach w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców pomiędzy rokiem 2008 a 2011

Zmiana procentowa liczby uczniów kształcących się w najpopularniejszych zawodach w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców pomiędzy rokiem 2008 a 2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z baz danych SIO

Największy wzrost liczby uczniów wśród 30 najpopularniejszych specjalizacji odnotowały zawody technika obsługi turystycznej (444,2%), technika organizacji reklamy (389% – od roku 2009),

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

technika pojazdów samochodowych (223,7%) i technika robót wykończeniowych w budownictwie (203,1%). Z drugiej strony, najsilniejszy odpływ zainteresowanych zdobyciem danej specjalizacji dotyczył profesji technika mechanika (-57,3%), technika technologii żywności (-36,5%), technika ochrony środowiska (-35,7%) oraz technika elektronika (-31,4%). Warto zauważyć, że różnica pomiędzy pierwszym na liście zawodem technika informatyka a dwoma pozostałymi uległa pogłębieniu, w szczególności w ostatnim roku w badanym okresie, gdzie liczba młodzieży przygotowującej się do zawodu technika ekonomisty spadła o 8,8%, a technika hotelarstwa o 9,1%.

Badanie pełnej listy specjalizacji zawodowych pozwala sformułować następujące wnioski:

- pomimo silnych wzrostów i spadków dotyczących niektórych specjalizacji, lista 30 najpopularniejszych zawodów cechowała się znaczącą stabilnością przez cały okres badania zaledwie trzech zawodów (technik organizacji reklamy, technik robót wykończeniowych w budownictwie i technik obsługi turystycznej) nie było na liście we wszystkich czterech latach. Wymienione zawody zastąpiły w rankingu kierunki tracące na znaczeniu takie jak: murarz, technik technologii odzieży i monter instalacji i urządzeń sanitarnych,
- wśród 30 najpopularniejszych zawodów tylko specjalizacja technika organizacji reklamy pojawiła się w ofercie szkół po raz pierwszy pomiędzy 2009 a 2011 rokiem,
- wśród pozostałych 70 mniej popularnych specjalizacji nie było ani jednego zawodu, który po raz pierwszy znalazł się w zestawieniu pomiędzy rokiem 2009 a 2011,
- zawody, które odnotowały największy przyrost uczniów (technik obsługi turystycznej i technik organizacji reklamy) nie wymagały od szkół znaczących inwestycji w specjalistyczny sprzęt i zatrudnienia nauczycieli o rzadkich kwalifikacjach, co zapewne częściowo wyjaśnia odnotowaną dynamikę,
- dwa pozostałe zawody z największą rosnącą dynamiką dotyczą tradycyjnych sfer gospodarki (budownictwo, mechanika samochodowa) i przypuszczalnie są rozwijane w oparciu o istniejące zasoby szkół, kompensując tym samym spadek popularności zawodów pokrewnych (np. technik mechanik, murarz itp.).

Jednym z kryteriów oceny edukacji zawodowej jest jej dopasowanie do sytuacji na rynku pracy. W przypadku niniejszej analizy za punkt odniesienia posłużą dane z Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej dotyczące zawodów, które w 2011 r. były najbardziej dotknięte zjawiskiem bezrobocia oraz tych, na które było największe zapotrzebowanie na rynku pracy. W najbardziej aktualnej publikacji Ministerstwa na ten temat w momencie przygotowywania niniejszego opracowania wymienianych było 30 najbardziej deficytowych i nadwyżkowych zawodów w Polsce w pierwszej połowie 2011 r. Zawody nadwyżkowe rozumiane są tu jako te, na które na rynku pracy występuje niższe zapotrzebowanie niż liczba osób poszukujących pracy w tym zawodzie, w konsekwencji czego absolwenci wchodzący na rynek pracy z takimi właśnie specjalizacjami są

zagrożeni bezrobociem. Z drugiej strony, zawody deficytowe cechuje większe zapotrzebowanie ze strony pracodawców niż liczba osób poszukujących pracy w tych zawodach. W przedstawionych poniżej tabelach, dane liczbowe towarzyszące każdemu z wymienionych zawodów są różnicami pomiędzy liczbą zarejestrowanych bezrobotnych w danym zawodzie w Polsce w połowie 2011 r., a liczbą zgłoszonych ofert pracy dotyczących tego zawodu. Stąd też, dodatnie wartości oznaczają nadwyżkę osób o danych kwalifikacjach, a ujemne kwoty ich niedobór.

Tabela 4. Trzydzieści zawodów z największym deficytem podaży siły roboczej w I półroczu 2011 r.

Nazwa zawodu	Wskaźnik deficytu podaży siły roboczej w tys.
Robotnik gospodarczy	-27 654
Technik prac biurowych	-4 573
Pracownik ochrony fizycznej bez licencji	-3 438
Pozostali pracownicy przy pracach prostych gdzie indziej niesklasyfikowani	-2 912
Telemarketer	-2 441
Pozostali pracownicy obsługi biurowej	-2 399
Przedstawiciel handlowy	-2 353
Kierowca samochodu ciężarowego	-2 169
Opiekun osoby starszej	-1 935
Pozostałe pomoce i sprzątaczk biurowe, hotelowe i podobne	-1 849
Cieśla	-1 524
Spawacz metodą MAG	-1 370
Pracownik kancelaryjny	-1 252
Brukarz	-1 223
Zbrojarz	-1 045
Operator koparki	-1 011
Pozostali spawacze i pokrewni	-982
Kierowca ciągnika siodłowego	-847
Pracownik ochrony fizycznej I stopnia	-733
Doradca finansowy	-724
Pozostali kucharze	-705
Spawacz metodą MIG	-703
Agent ubezpieczeniowy	-695
Tynkarz	-687
Pomocniczy robotnik polowy	-682
Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej	-648

Operator koparko – ładowarki	-626
Doradca klienta	-603
Sprzedawca w branży mięsnej	-603
Glazurnik	-512

Źródło: „Zawody deficytowe i nadwyżkowe w I półroczu 2011 roku”, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy, Warszawa listopad 2011 r., s 12

Powyższa hierarchia najbardziej poszukiwanych zawodów na rynku może posłużyć jako wskazówka, jakie kierunki kształcenia należałoby wdrożyć w szkolnictwie zawodowym. Mimo, że zawarte tu informacje są niewątpliwie wartościowe, należy je interpretować z uwzględnieniem czynników, które mogły silnie oddziaływać na strukturę zatrudnienia w momencie pomiaru, jednak ze swojej natury mogą być stosunkowo nietrwałe. Pierwszym uwarunkowaniem, na które należy zwrócić uwagę jest sezonowość rynku pracy. Pomiar zakończył się w czerwcu w okresie gdy zgłaszane jest przez pracodawców duże zapotrzebowanie na pracowników m.in. w budownictwie, rolnictwie i turystyce, których zatrudnienie jest często krótkookresowe, zbieżne z okresem wzmożonych prac w sezonie letnim. Z drugiej jednak strony ten rodzaj popytu dotyczył przede wszystkim pracowników o niskich kwalifikacjach, gdzie długie szkolenie zawodowe nie jest wymagane, takich jak robotnicy gospodarczy, pozostali pracownicy przy pracach prostych czy pomocniczy robotnicy polowi. Warto także zwrócić uwagę na obecną w zestawieniu znaczącą liczbę wykwalifikowanych specjalności budowlanych, co mogło być spowodowane realizacją dużej liczby projektów infrastrukturalnych w związku z przygotowaniem do mistrzostw Europy w piłce nożnej. Ten czynnik zwiększający zapotrzebowanie na niektóre zawody również raczej nie miał charakteru trwałego. Ponadto – co podkreślają sami autorzy raportu – wiele ofert dla techników prac biurowych oraz pozostałych pracowników biurowych miała formę stażu, bądź przygotowania zawodowego, możliwego dzięki programom pracy subsydiowanej, a zatem prawdopodobnie była zawyżona w stosunku do rzeczywistych potrzeb przedsiębiorstw. Ostatnim czynnikiem jest fakt, że od kiedy zlikwidowany został obowiązek informowania urzędów pracy o wakatach, bazy danych PUP-ów są mniej kompletne, aczkolwiek dotyczy to przede wszystkim stanowisk o wyższych kwalifikacjach.

Mimo pewnych ograniczeń i mając na uwadze, że nierzadko rekrutacja na stanowiska techniczne prowadzona jest przez przedsiębiorstwa bez udziału urzędów pracy, pracy warto porównać hierarchię deficytowych zawodów z listą najpopularniejszych specjalizacji w szkolnictwie zawodowym. Okazuje się, że żaden z 30 najczęściej wybieranych kierunków kształcenia w zasadniczych szkołach zawodowych i technikach nie był w pełni zgodny z preferencjami pracodawców. Niewielka część zawodów wydaje się jednak wykazywać częściową zgodność ze zgłaszanym popytem i mogła oferować względnie dobre perspektywy na znalezienie pracy, pod warunkiem pewnego uzupełnienia brakujących umiejętności oraz – ze względu na nierównomierny przestrzennie rozkład popytu - chęci i możliwości wyjazdu w miejsca, gdzie pracodawcy zgłaszali największe zapotrzebowanie. Wśród takich zawodów można wymienić: technika robót wykończeniowych w budownictwie i technika budownictwa (na liście zawodów deficytowych było

wiele ofert dla wykwalifikowanych robotników budowlanych, jakkolwiek absolwenci mogli nie spełniać kryterium posiadania niezbędnego doświadczenia), kucharza, sprzedawcę i technika handlowca (oferowana była praca w zawodach telemarketera, przedstawiciela handlowego, agenta sprzedaży bezpośredniej oraz doradcy klienta, sprzedawca w branży mięsnej). Z drugiej jednak strony należy pamiętać, że wiele ofert jest dla osób o bardzo niskich kwalifikacjach (tak jak wspomniane już zawody sezonowe), dla pracowników fizycznych z doświadczeniem praktycznym lub też dotyczy obszarów zatrudnienia gdzie preferowani mogli być absolwenci szkół wyższych (np. doradca finansowy, agent ubezpieczeniowy itp.).

Kolejna tabela pozwala na bardziej jednoznaczne interpretacje, gdyż przedstawia informacje o zawodach, w których było najwyższe bezrobocie, a zatem można przyjąć, że absolwenci o wymienionych profilach wchodząc na rynek pracy mieli szczególne problemy ze znalezieniem zatrudnienia, m.in. ze względu na znikome doświadczenie zawodowe. Zawody wykazujące zbieżność z najpopularniejszymi specjalizacjami w szkołach zawodowych i technikach w 2011 r. zaznaczone zostały kolorem.

Tabela 5. Trzydzieści zawodów z największą nadwyżką podaży siły roboczej w I półroczu 2011 r.

Nazwa zawodu	Wskaźnik deficytu podaży siły roboczej w tys.
Sprzedawca	67 103
Technik ekonomista	25 260
Ślusarz	23 029
Technik mechanik	16 411
Krawiec	15 010
Murarz	13 162
Kucharz	12 692
Ekonomista	10 857
Piekarz	9 173
Stolarz	9 089
Mechanik samochodów osobowych	9 000
Kucharz małej gastronomii	8 896
Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	8 829
Robotnik budowlany	8 724
Mechanik pojazdów samochodowych	8 515
Technik żywienia i gospodarstwa domowego	8 232
Szwaczka	7 802
Pedagog	7 771
Fryzjer	7 760

Cukiernik	7 498
Technik budownictwa	6 698
Technik handlowiec	6 628
Technik rolnik	6 532
Tokarz w metalu	6 501
Specjalista administracji publicznej	5 880
Magazynier	5 220
Technik informatyk	5 203
Kelner	4 617
Malarz budowlany	4 571
Stolarz meblowy	4 201

Źródło: „Zawody deficytowe i nadwyżkowe w I półroczu 2011 roku”, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy, Warszawa listopad 2011 r., s. 13

Jako uzupełnienie danych z tabeli, warto podać informację zawartą w cytowanym raporcie, że zawody umieszczone się na czołowych miejscach tabeli, plasowały się tam niezmiennie w okresie 6 lat poprzedzających moment sporządzenia przytaczanej publikacji.

Spośród najczęstszych specjalizacji w szkolnictwie zawodowym na liście na najbardziej nadwyżkowych zawodów znalazły się następujące pozycje:

- technik informatyk (9,9% ogółu uczniów),
- technik ekonomista (6,4%),
- technik budownictwa (4,6%),
- fryzjer (3,6%),
- kucharz małej gastronomii (3,4%),
- mechanik pojazdów samochodowych (3,4%),
- kucharz (3,1%),
- technik mechanik (2,8%),
- technik handlowiec (1,7%),
- technik żywienia i gospodarstwa domowego (1,4%),
- cukiernik (1,4%),
- sprzedawca (1,3%),
- kelner (1,1%).

Uzyskane zestawienie wskazuje na zdecydowany brak dopasowania aktualnych profili kształcenia do sytuacji na rynku pracy. Na podstawie listy 30 zawodów nadwyżkowych, poważne trudności ze znalezieniem pracy mogły mieć osoby kształcące się w 13 z 30 najpopularniejszych zawodach, stanowiące około 44,1 % wszystkich uczniów zasadniczych szkół zawodowych i techników w 2011 r. w największych miastach Polski. Biorąc pod uwagę przedstawione we wcześniejszej części

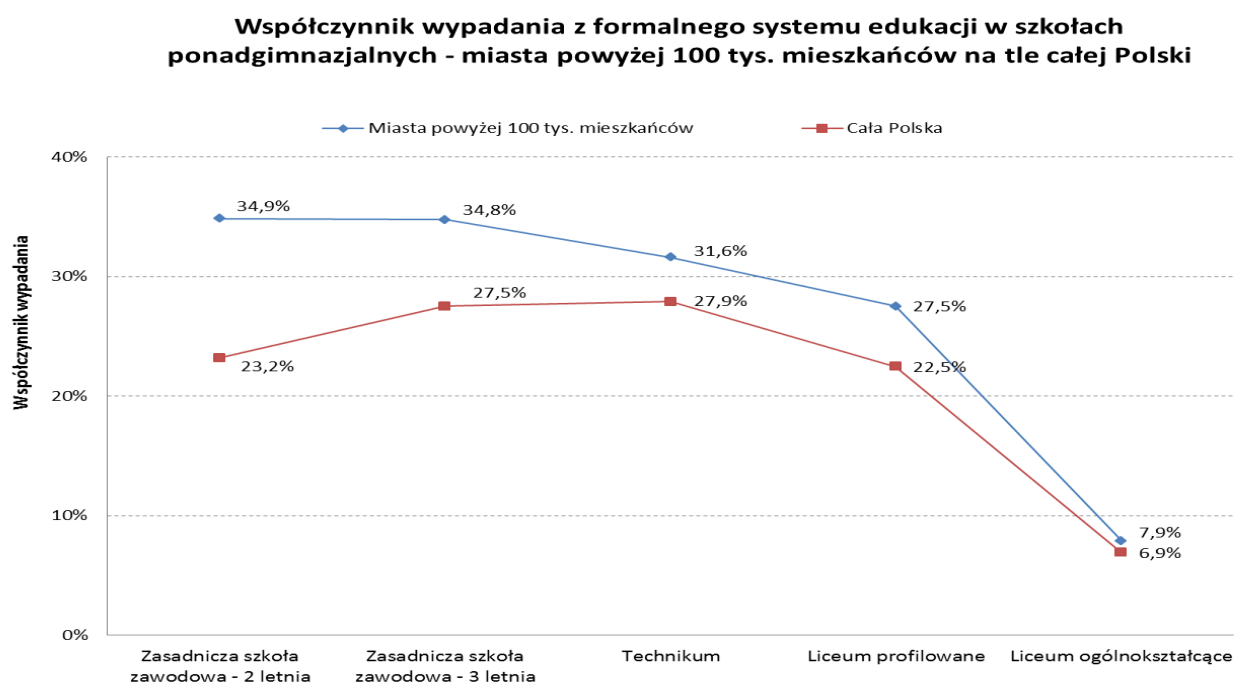
opracowania wskaźniki dynamiki obrazujące zmiany w strukturze kształcenia oraz informację o względnie stałym wieloletnim rankingu zawodów nadwyżkowych, można dojść do przekonania, że mimo negatywnych sygnałów płynących z rynku pracy, szkoły zawodowe i technika nie modyfikowały znacząco swoich programów, kształcąc absolwentów w specjalizacjach, na które nie było zapotrzebowania już w momencie naboru nowych uczniów.

Należy jednak podkreślić, że zróżnicowanie lokalnych rynków pracy mogło znacząco różnić się od danych ogólnopolskich i oferować lepsze perspektywy zatrudnienia, co było przedmiotem analizy w dalszej części pracy w odniesieniu do 5 wybranych miast.

Dwa kolejne aspekty jakości kształcenia zawodowego, obok omówionego już dopasowania oferowanych specjalizacji do specyfiki rynku pracy, odnoszą się do skuteczności i efektywności samego procesu nauczania. Pod tym względem warto przyjrzeć się dwóm zmiennym: odsetkowi uczniów przerywających naukę i wypadających z formalnego systemu kształcenia (tzw. odpad edukacyjny) oraz proporcji absolwentów pozytywnie zdających egzaminy zawodowe.

Na poniższym wykresie przedstawiono współczynniki wypadania z formalnego systemu edukacji dla zasadniczych szkół zawodowych, techników oraz – dla porównania – liceów ogólnokształcących, profilowanych i uzupełniających. Współczynnik wypadania otrzymano poprzez podzielenie liczby absolwentów danego rodzaju szkoły przez liczbę osób, które rozpoczynały naukę. Dane dotyczą absolwentów kończących edukację w 2011 r. i zaprezentowane zostały w podziale na miasta powyżej 100 tys. mieszkańców i całą Polskę.

Rys. 4. Współczynnik wypadania z formalnego systemu edukacji w szkołach ponadgimnazjalnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z baz danych SIO

Wykres pozwala na sformułowanie następujących wniosków odnośnie zjawiska wypadania z formalnego systemu edukacji:

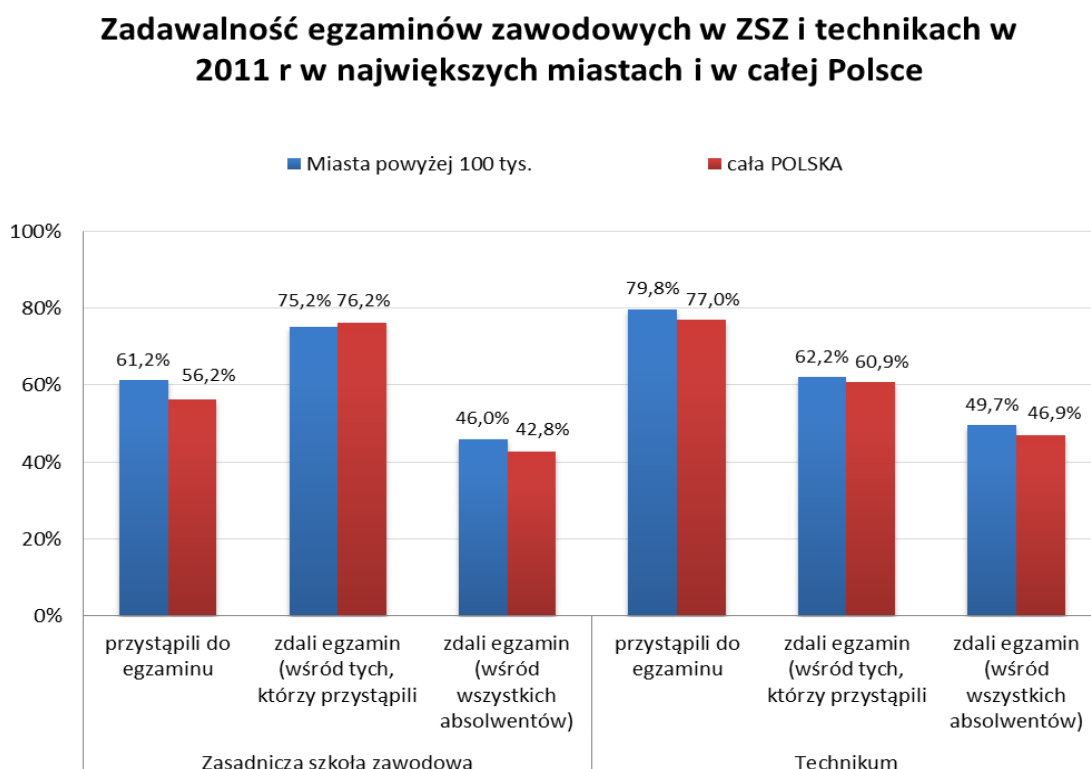
- Problem odpadu edukacyjnego był zdecydowanie poważniejszy w szkolnictwie zawodowym niż w liceach – o ile w liceach ogólnokształcących wskaźnik ten utrzymywał się zdecydowanie poniżej 10% o tyle w szkołach zawodowych i technikach przekraczał 30%. Licea profilowane, posiadając pewne elementy szkolnictwa zawodowego, plasowały się pomiędzy szkołami zawodowymi a liceami ze względu na natężenie tego zjawiska.
- Wśród szkół oferujących edukację zawodową najmniejszą skutecznością charakteryzowały się zasadnicze szkoły zawodowe, przy czym w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców szkoły dwu i trzyletnie cechowała niemal identyczna skuteczność, podczas gdy w całej Polsce gorzej wypadały szkoły trzyletnie – co wydaje się być łatwiej wytłumaczalne, gdyż wartość współczynnika wypadania jest zazwyczaj skorelowana dodatnio z czasem trwania nauki,
- Miasta powyżej 100 tys. mieszkańców zdecydowanie różniły się od danych dla całej Polski w odniesieniu do zasadniczych szkół zawodowych (zarówno 2 jak i 3 letnich), – w obu przypadkach duże miasta dotknięte były wyższymi współczynnikami wypadania niż wartości uogólnione dla całego kraju.
- Mniejsze różnice (wynoszące około 5 punktów procentowych) dotyczyły liceów profilowanych i techników. Podobnie jak poprzednio, duże miasta wypadały gorzej.
- Licea ogólnokształcące w obu grupach wypadały bardzo podobnie ze względu na procent osób przerywających naukę, chociaż tutaj także duże miasta miały minimalnie gorszy wynik.

Uczniowie szkół zawodowych i techników mają możliwość przystąpienia do egzaminu potwierdzającego nabyte przez nich kwalifikacje zawodowe. Egzamin nie jest obligatoryjny jednak pozwala uzyskać certyfikat, który w większości specjalizacji może znacząco poprawić perspektywy zawodowe. Ze względu na fakt, że jest on przeprowadzany przez zewnętrzną, niezależną od szkoły komisję jego wyniki mogą posłużyć za miernik jakości kształcenia w danej szkole, czy też w grupie szkół na danym obszarze.

Dane dotyczące zdawalności egzaminów zawodowych w dwóch najpopularniejszych rodzajach szkół kształcących w specjalnościach zawodowych w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców w 2011 r. przedstawia poniższy wykres. Jako punkt odniesienia podane zostały wyniki uzyskane na terenie całego kraju.

Rys. 5. Zdawalność egzaminów zawodowych w zasadniczych szkołach zawodowych i technikach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z baz danych SIO

Dane przedstawione na wykresie wskazują na dość niską skuteczność kształcenia zawodowego, przy czym wniosek ten dotyczy nie tylko większych miast, ale również całej Polski, jako że dane procentowe są tu zbliżone. Wydaje się, że najbardziej adekwatnym wskaźnikiem oceny jakości szkolnictwa jest stosunek absolwentów, którzy zdali egzamin do absolwentów ogółem, gdyż można sformułować prawdopodobne przypuszczenie, że głównym motywem osób, które nawet nie podjęły próby podejścia do egzaminu, była niska ocena własnej wiedzy i umiejętności. Z tej perspektywy w szkołach zawodowych i technikach wskaźnik osób zdobywających certyfikaty zawodowe był wyraźnie niższy niż 50%, z nieznacznie lepszymi wynikami w dużych miastach niż w całej Polsce. Do interesujących wniosków może doprowadzić uwzględnienie przedstawionych wcześniej informacji na temat odpadu edukacyjnego dla absolwentów z roku 2011. Można mianowicie stwierdzić, że spośród wszystkich uczniów przyjętych do zasadniczych szkół zawodowych, ukończyło je z dyplomem potwierdzającym kwalifikacje zawodowe zaledwie około 34,5% osób. Wynik ten uzyskano wykonując następujące mnożenie: $0,75 \cdot 0,45 = 0,345$, gdzie 0,75 to zaokrąglony odsetek uczniów, którzy ukończyli zasadniczą szkołę zawodową (1 minus współczynnik wypadania wyrażony jako ułamek dziesiętny), a 0,45 to odsetek absolwentów zdających egzamin zawodowy

w tej samej kohorcie uczniów. Podobne obliczenia można powtórzyć dla techników uzyskując wartość 33,9%. Wskaźniki te trudno ocenić inaczej niż jako świadczące o niezadowalającym poziomie skuteczności nauczania w obu rodzajach szkół.

4. Analiza porównawcza sytuacji w szkolnictwie zawodowym w pięciu wybranych dużych miastach Polski

Szkolnictwo zawodowe w badanych miastach na tle innych form nauczania ponadgimnazjalnego młodzieży

Jako wstęp do bardziej szczegółowej analizy warto przedstawić rozkład liczby uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych dla młodzieży w pięciu badanych ośrodkach miejskich. Poniższa tabela i wykres informują o strukturze i wielkości poszczególnych kategorii szkół w wybranych miastach.

Tabela 6. Liczba uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych dla młodzieży w pięciu badanych miastach w 2011 r.

Obszar	Zasadnicza szkoła zawodowa	Technikum	Liceum profilowane	Liceum ogólnokształcące	RAZEM	Stosunek liczby młodzieży w szkołach ponadgimnazjalnych do liczby mieszkańców
Łódź	1 841	6 352	577	13 586	22 356	3,1%
Wrocław	2 235	5 831	1 241	11 395	20 702	3,3%
Poznań	2 346	7 215	461	13 750	23 772	4,4%
Gdańsk	1 846	5 513	193	8 097	15 649	3,5%
Kielce	1 502	6 086	195	6 877	14 660	7,2%

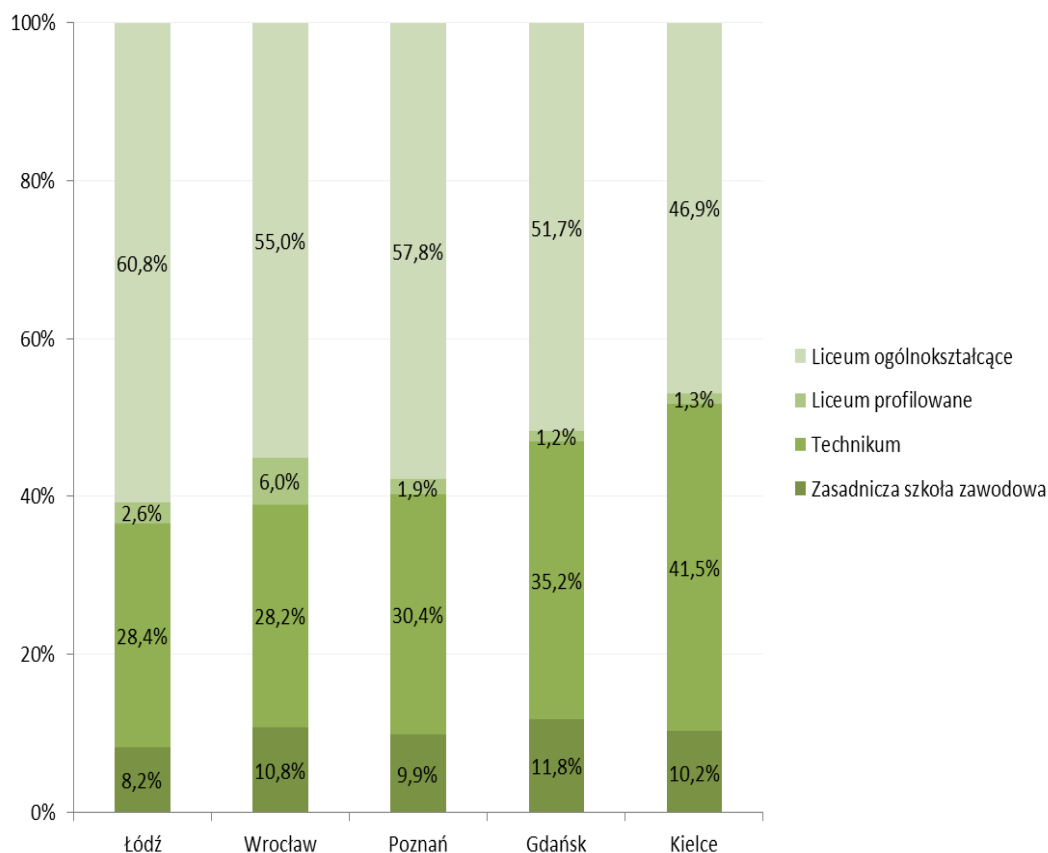
Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z baz danych SIO

Mimo różnic w liczbie mieszkańców trzy miasta (Łódź, Wrocław i Poznań) miały porównywalną liczbę uczniów wahającą się od 20 do 23 tysięcy. Dwa pozostałe miasta (Gdańsk i Kielce) również były pod tym względem do siebie podobne, z różnicą wynoszącą mniej niż 1000 osób. Poszczególne ośrodki miejskie odznaczały się zmiennością ze względu na relacje liczby młodzieży uczącej się do ogólnej liczby mieszkańców – największym udziałem odznaczają się Kielce (7,2%), a najniższym Łódź (3, 1%). Różnice te mogą wynikać z innej struktury demograficznej miast, ale również z obecności w bezpośrednim sąsiedztwie innych ośrodków pełniących funkcje oświatowe.

Strukturę procentową udziału poszczególnych typów szkół prezentuje wykres.

Rys. 6. Struktura szkolnictwa ponadgimnazjalnego w wybranych miastach

Struktura szkolnictwa ponadgimnazjalnego w badanych miastach w 2011 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z baz danych SIO

Wśród badanych miast szkolnictwo zawodowe było najpopularniejsze w Kielcach, gdzie udział liceów ogólnokształcących i liceów profilowanych nie przekraczał 50%. Z drugiej strony największy udział młodzieży w liceach – ponad 60% – charakteryzował Łódź oraz Wrocław. We wszystkich miastach najczęściej wybieraną formą edukacji zawodowej były technika, których udział był od około 2,5 (Wrocław) do 4 razy (Kielce) większy niż zasadniczych szkół zawodowych.

Specjalności i zawody w szkolnictwie zawodowym w pięciu wybranych miastach w latach 2008-2011

Zaprezentowana poniżej analiza najbardziej popularnych zawodów wśród uczniów, analogicznie do danych przedstawionych dla wszystkich dużych miast, obejmuje zasadnicze szkoły zawodowe i technika dla młodzieży, z wyłączeniem innych rodzajów szkół zawodowych oraz programów dla osób dorosłych.

Umieszczone w pięciu tabelach hierarchie najbardziej popularnych zawodów zostały sporządzone na podstawie danych z 2011 roku. Każdemu z 30 zawodów towarzyszą dane dotyczące trzech poprzedzających lat oraz dwa wskaźniki dynamiki określające zmianę liczby uczniów w okresie czterech badanych lat oraz w ostatnim roku. Dopasowanie kierunków kształcenia do sytuacji na rynku pracy zostało ocenione w odniesieniu do danych z opracowania Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej zawierającego listy 15 najbardziej deficytowych i nadwyżkowych zawodów w poszczególnych województwach. Biorąc pod uwagę, że każde z badanych miast jest stolicą swojego województwa, będąc jednocześnie najliczniejszym ośrodkiem miejskim oraz pełniąc funkcję regionalnego centrum edukacyjnego, uzasadnionym wydaje się być przyjęcie założenia, że kształcenie zawodowe powinno być dopasowane do sytuacji na rynku pracy całego województwa.

Na zakończenie, wybrane miasta porównane zostaną ze względu na zjawisko wypadania uczniów z formalnego systemu edukacji oraz zdawalność egzaminów zawodowych.

Specjalizacje zawodowe i ich dopasowanie do rynku pracy w Łodzi

Sytuację w szkolnictwie zawodowym w Łodzi w objętym analizą okresie przybliża tabela.

Tabela 7. Trzydzieści najpopularniejszych specjalizacji zawodowych w Łodzi w roku 2011

Zawód	Rok				% uczniów w danym zawodzie w 2011 r.	Zmiana % od 2008 r. do 2011 r.	Zmiana % w ostatnim roku analizy
	2008	2009	2010	2011			
Technik informatyk	495	714	818	856	10,4%	72,9%	4,6%
Technik mechatronik	398	538	605	657	8,0%	65,1%	8,6%
Technik urządzeń sanitarnych	399	421	460	464	5,7%	16,3%	0,9%
Technik ekonomista	467	370	316	295	3,6%	-36,8%	-6,6%
Kucharz małej gastronomii	308	312	296	285	3,5%	-7,5%	-3,7%
Technik hotelarstwa	258	305	371	284	3,5%	10,1%	-23,5%
Kucharz	151	199	277	274	3,3%	81,5%	-1,1%
Technik logistyki	31	215	241	248	3,0%	700,0%	2,9%
Technik organizacji usług gastronomicznych	368	300	232	245	3,0%	-33,4%	5,6%
Technik budownictwa	242	265	276	238	2,9%	-1,7%	-13,8%
Technik cyfrowych procesów graficznych	32	104	160	235	2,9%	634,4%	46,9%
Technik pojazdów samochodowych	0	0	207	231	2,8%	ND	11,6%
Technik usług fryzjerskich	62	110	167	202	2,5%	225,8%	21,0%
Technik żywienia i gospodarstwa domowego	169	216	219	190	2,3%	12,4%	-13,2%
Technik obsługi turystycznej	0	62	117	189	2,3%	ND	61,5%
Technik handlowiec	325	199	191	182	2,2%	-44,0%	-4,7%
Technik elektronik	319	249	189	178	2,2%	-44,2%	-5,8%
Cukiernik	191	195	193	170	2,1%	-11,0%	-11,9%
Fryzjer	198	206	176	155	1,9%	-21,7%	-11,9%
Elektromechanik pojazdów samochodowych	104	131	139	151	1,8%	45,2%	8,6%
Technik geodeta	140	144	169	142	1,7%	1,4%	-16,0%
Technik mechanik	387	344	141	137	1,7%	-64,6%	-2,8%
Mechanik pojazdów samochodowych	123	129	126	127	1,6%	3,3%	0,8%
Technik technologii odzieży	183	170	138	125	1,5%	-31,7%	-9,4%
Technik drogownictwa	93	104	99	123	1,5%	32,3%	24,2%
Technik poligraf	221	168	132	108	1,3%	-51,1%	-18,2%
Technik technologii żywności	161	124	98	105	1,3%	-34,8%	7,1%
Monter mechatronik	65	89	112	104	1,3%	60,0%	-7,1%
Fototechnik	0	0	34	91	1,1%	ND	167,6%
Blacharz samochodowy	60	60	59	91	1,1%	51,7%	54,2%
Pozostałe	1 470	1 439	1 210	1 311	16,0%	-10,8%	8,3%
Razem	7 420	7 882	7 968	8 193	100,0%	10,4%	2,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z baz danych SIO

W zasadniczych szkołach zawodowych w Łodzi pomiędzy rokiem 2008 a 2011 odnotowano systematyczny, umiarkowany wzrost liczby uczniów – łącznie o 10,4%.

Lista najczęściej wybieranych specjalizacji zawodowych w badanym okresie odznaczała się wyraźnie większymi fluktuacjami niż ranking opracowany dla danych zagregowanych dla wszystkich dużych miast. Świadczy o tym fakt, że gdyby hierarchie były układane indywidualnie dla poszczególnych lat tylko 19 zawodów pojawiałoby się na pierwszych 30 miejscach na wszystkich czterech listach. Ponadto, pomimo stabilnej ogólnej liczby uczniów, można było zaobserwować silne spadki i wzrosty odnośnie części specjalizacji oraz pojawienie się trzech nowych zawodów. Wysoką dynamikę w obrębie hierarchii kierunków kształcenia, wobec częstych zmian zachodzących na rynku pracy, należy traktować jako zjawisko pozytywne, być może świadczące o podejmowaniu działań w kierunku dopasowania oferty kształcenia zawodowego do popytu na siłę roboczą zgłaszanego przez pracodawców.

Jak wynika z danych w tabeli, nowymi zawodami, które pojawiły się w Łodzi w latach 2009-2011 i zdołały się uplasować w pierwszej trzydziestce rankingu były specjalizacje: technika pojazdów samochodowych, technika obsługi turystycznej oraz fototechnika. Warto zwrócić uwagę, że technik pojazdów samochodowych nie jest propozycją szczególnie innowacyjną, gdyż przypuszczalnie przygotowany został przez szkoły mające już w swojej ofercie pokrewne, ale znajdujące się w stagnacji lub w spadku specjalizacje z zakresu mechaniki samochodowej. Z tego również powodu w celu uruchomienia raczej nie były wymagane znaczące nakłady inwestycyjne czy wysiłek organizacyjny. Na podobnej zasadzie technik obsługi hotelowej został prawdopodobnie opracowany na bazie istniejących zasobów. Niemniej jednak podobne uwagi można też sformułować odnośnie nowych zawodów, które poszerzyły zakres szkolenia zawodowego młodzieży w pozostałych badanych miastach.

Wśród wyszczególnionych specjalizacji, trzy z nich ponad dwukrotnie zwiększyły liczbę przygotowujących się do nich uczniów. Szczególnie spektakularny przyrost o odpowiednio 700% i 634,4% odnotowały zawody technika logistyka i technika procesów graficznych. Także znaczący wzrost popularności o 225,8% przypadł w udziale specjalizacji technika usług fryzjerskich

Tylko dwa zawody w badanym okresie straciły ponad połowę uczniów: technik mechanik (-64%) oraz technik poligraf (-51,1%).

Wśród trzech najpopularniejszych zawodów, dwa znajdujące się na pierwszych miejscach odnotowują stały, umiarkowany wzrost liczby uczących się, a trzeci wykazuje niższe przyrosty. Biorąc pod uwagę, że część specjalizacji dotychczas szybko zyskujących uznanie młodzieży, wytraciła tempo wzrostu w ostatnim roku analizy, można przyjąć, że kolejność na trzech pierwszych miejscach wydaje się stabilna.

Stopień dopasowania najczęściej wybieranych specjalizacji w Łodzi do rynku pracy został oceniony na podstawie tabeli prezentującej najbardziej nadwyżkowe i deficytowe zawody w województwie łódzkim. Umieszczony w zestawieniu wskaźnik intensywności deficytu lub nadwyżki otrzymany został poprzez podzielenie liczby zgłoszonych ofert pracy w danym zawodzie w I półroczu 2011 r. przez liczbę zarejestrowanych bezrobotnych w tym samym okresie. Zgodnie z kryteriami przyjętymi przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej wartości wskaźnika przekraczające 1.1

oznaczają „zawód deficytowy”, podczas gdy wskaźnik na poziomie 0,9 i niższym jest wyznacznikiem „zawodu nadwyżkowego”.

Tabela 8. Zawody nadwyżkowe i deficytowe w województwie łódzkim w I połowie 2011 r.

Zawody nadwyżkowe z wskaźnikami intensywności nadwyżki		Zawody deficytowe z wskaźnikami intensywności deficytu	
Technik żywienia i gospodarstwa domowego	0,0024	Operator spycharki	36,00
Mechanik - operator pojazdów i maszyn rolniczych	0,0046	Opiekun osoby starszej	32,50
Technik ekonomista	0,0058	Pracownik kolektury	30,00
Technik technologii odzieży	0,0077	Urzędnik podatkowy	24,00
Technik ochrony środowiska	0,0081	Spawacz metodą TIG	23,33
Specjalista do spraw badań społeczno-ekonomicznych	0,0102	Monter izolacji chemoodpornych i antykorozyjnych	21,50
Technik mechanizacji rolnictwa	0,0103	Monter płyt kartonowo - gipsowych	20,00
Nauczyciel języka polskiego	0,0105	Pośrednik w obrocie nieruchomościami	16,20
Ekonomista	0,0112	Pracownik prac dorywczych	16,17
Pedagog	0,0136	Operator koparki	15,00
Rolnik produkcji roślinnej i zwierzęcej pracujący na własne potrzeby	0,0147	Operator ładowarki	13,33
Gospodarz domu	0,0149	Diagnosta uprawniony do wykonywania badań technicznych pojazdów	13,00
Pozostali mechanicy maszyn i urządzeń rolniczych i przemysłowych	0,0156	Zamiatacz	12,00
Technik logistyki	0,0157	Operator maszyn drogowych	11,33
Rolnik	0,0162	Monter sieci i urządzeń telekomunikacyjnych	10,50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Zawody deficytowe i nadwyżkowe w I półroczu 2011 roku”, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy, Warszawa listopad 2011 r.

Lista zawodów nadwyżkowych obejmowała cztery specjalizacje z listy 30 najpopularniejszych zawodów w Łodzi (oznaczone kolorem), co było wynikiem znacząco lepszym niż dla próby ogólnopolskiej, gdzie takich specjalizacji było 13. W przypadku zawodu technika żywienia i gospodarstwa domowego wskaźnik 0,0024 oznaczał, że na jedną ofertę pracy przypadało 416 bezrobotnych, podczas gdy w specjalnościach technika ekonomisty było to 172 bezrobotnych, technika technologa odzieży 130, a technika logistyka 64. W kontekście wymienionych specjalizacji niepokojący wydaje się być dość wolny przebieg procesów dostosowawczych – co prawda w trzech z czterech zawodów w ostatnim roku zmniejszyła się liczba uczniów, ale nie są to redukcje duże. Pojawienie się na liście profesji nadwyżkowych zawodu technika logistyka może być spowodowany szybkim nasyceniem najwyraźniej płytkiego regionalnego rynku pracy przez absolwentów – stąd też decyzja o dynamicznym (o 700%) wzroście liczby uczniów w tym zawodzie mogła być nie do końca trafna i opierać się na zbyt optymistycznej ocenie popytu.

Uwzględniając wciąż wysoką liczbę osób kształcących się we wskazanych specjalizacjach wydaje się, że absolwenci będą mogli mieć poważne trudności ze znalezieniem pracy w swoim

zawodzie. Z drugiej strony, wśród pracowników najbardziej poszukiwanych przez pracodawców nie ma ani jednej specjalizacji, która należałaby do najczęściej wybieranych przez uczniów.

W czterech specjalizacjach należących do najbardziej nadwyżkowych w Łodzi w 2011 r. kształciło się 10,4% wszystkich uczniów ZSZ i techników.

Specjalizacje zawodowe i ich dopasowanie do rynku pracy we Wrocławiu

W systemie szkolnictwa zawodowego we Wrocławiu, uczniowie w 2011 r. najczęściej kształcili się w podanych poniżej zawodach.

Tabela 9. Trzydzieści najpopularniejszych specjalizacji zawodowych we Wrocławiu w 2011 r.

Zawód	Rok				% uczniów w danym zawodzie w 2011 r.	Zmiana % od 2008 r. do 2011 r.	Zmiana % w ostatnim roku analizy
	2008	2009	2010	2011			
Technik informatyk	356	575	780	785	9,7%	120,5%	0,6%
Technik ekonomista	333	371	504	497	6,2%	49,2%	-1,4%
Fryzjer	374	360	371	358	4,4%	-4,3%	-3,5%
Technik mechanik	252	293	354	351	4,4%	39,3%	-0,8%
Technik hotelarstwa	93	218	291	332	4,1%	257,0%	14,1%
Technik mechatronik	51	154	221	304	3,8%	496,1%	37,6%
Technik logistyk	175	250	325	295	3,7%	68,6%	-9,2%
Technik budownictwa	202	246	302	271	3,4%	34,2%	-10,3%
Technik handlowiec	166	237	287	259	3,2%	56,0%	-9,8%
Technik organizacji usług gastronomicznych	168	216	236	248	3,1%	47,6%	5,1%
Mechanik pojazdów samochodowych	282	266	286	230	2,9%	-18,4%	-19,6%
Technik teleinformatyk	167	203	243	229	2,8%	37,1%	-5,8%
Kucharz małej gastronomii	335	295	255	221	2,7%	-34,0%	-13,3%
Technik obsługi turystycznej	30	85	138	220	2,7%	633,3%	59,4%
Technik pojazdów samochodowych	96	129	172	219	2,7%	128,1%	27,3%
Technik elektryk	94	140	187	192	2,4%	104,3%	2,7%
Sprzedawca	139	158	168	181	2,2%	30,2%	7,7%
Technik elektronik	186	216	214	180	2,2%	-3,2%	-15,9%
Cukiernik	199	169	148	155	1,9%	-22,1%	4,7%
Kucharz	87	131	137	138	1,7%	58,6%	0,7%
Elektromechanik	93	120	126	136	1,7%	46,2%	7,9%
Technik spedytor	64	104	110	123	1,5%	92,2%	11,8%
Elektryk	68	71	84	119	1,5%	75,0%	41,7%
Technik telekomunikacji	98	125	135	118	1,5%	20,4%	-12,6%
Technik geodeta	31	60	81	109	1,4%	251,6%	34,6%
Fototechnik	32	51	76	98	1,2%	206,3%	28,9%
Technik organizacji reklamy	0	32	87	97	1,2%	ND	11,5%
Blacharz samochodowy	75	93	93	96	1,2%	28,0%	3,2%
Technik ochrony środowiska	51	72	90	94	1,2%	84,3%	4,4%
Technik księgarstwa	0	45	64	89	1,1%	ND	39,1%
Pozostałe	1 330	1 283	1 267	1 322	16,4%	-0,6%	4,3%
Razem	5 627	6 768	7 832	8 066	100,0%	43,3%	3,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z baz danych SIO

Wrocław był tym miastem wśród pięciu badanych gdzie pomiędzy rokiem 2008 i 2011 doszło do zdecydowanie najsilniejszego wzrostu liczby uczniów w ZSZ i technikach. Zmiany miały charakter jednokierunkowy, tj. we wszystkich badanych latach dochodziło do przyrostów ogólnej liczby uczących się, z najsilniejszą dynamiką na początku okresu i niewielkimi zmianami na koniec, co mogło wskazywać na przekształcenie się trendu rosnącego w horyzontalny i stabilizację liczby uczniów w kolejnych przyszłych okresach nie objętych niniejszą analizą. Hierarchia zawodów ulegała dość istotnym zmianom w badanym okresie wynikającym z silnego wzrostu ogólnej liczby uczniów – aż osiem specjalizacji odnotowały przyrosty przekraczające 100% stanu wyjściowego uczniów a tylko sześć specjalizacji zredukowało liczbę kształcanej młodzieży, przy czym były to spadki niskie, nie przekraczające 35%. Od początku okresu badania, siedem zawodów, które znajdowały się wśród 30 najpopularniejszych we wcześniejszych latach, nie znalazło się w rankingu sporządzonym dla danych z 2011 r.

Największym, ponad 7 krotny wzrost (o 633,3%) wzrost odnotowała specjalność „technik obsługi turystycznej”. Drugi ze względu na dynamikę był zawód technik mechatronik (wzrost o 496%) a trzy inne zawody (technik hotelarstwa, fototechnik i technik geodeta) w tym samym czasie zwiększyły liczbę uczniów ponad trzykrotnie.

W badanym okresie we Wrocławiu wprowadzono dwie nowe specjalizacje (technik organizacji reklamy i technik księgarstwa), które zdobyły popularność wystarczającą na wyszczególnienie ich w rankingu 30 najczęściej nauczanych zawodów.

Tabela 10. Zawody nadwyżkowe i deficytowe w województwie dolnośląskim w I połowie 2011 r.

Zawody nadwyżkowe z wskaźnikami intensywności nadwyżki		Zawody deficytowe z wskaźnikami intensywności deficytu	
Technik hotelarstwa	0,0029	Pozostali pracownicy domowej opieki osobistej	85,00
Technik technologii odzieży	0,0037	Operator linii do belowania makulatury	26,00
Mechanik - operator pojazdów i maszyn rolniczych	0,0052	Spawacz metodą MIG	23,00
Technik ochrony środowiska	0,0055	Pozostali operatorzy urządzeń telekomunikacyjnych	21,00
Technik rolnik	0,0064	Pomocniczy robotnik polowy	20,53
Ekonomista	0,0073	Statysta	20,00
Technik technologii drewna	0,0076	Operator maszyn i urządzeń do produkcji okien z tworzyw sztucznych	16,00
Technik ekonomista	0,0077	Liczarz	15,00
Technik ogrodnik	0,0105	Opiekun osoby starszej	13,62
Rolnik produkcji roślinnej i zwierzęcej pracujący na własne potrzeby	0,0108	Sortowacz surowców wtórnych	12,67
Chemik	0,0110	Kierownik do spraw rozwoju produktu	12,00
Technik usług kosmetycznych	0,0149	Organizator obsługi sprzedaży internetowej	12,00
Specjalista do spraw badań społeczno-ekonomicznych	0,0163	Pozostali nauczyciele kształcenia zawodowego	11,00
Pozostali mechanicy maszyn i urządzeń rolniczych i przemysłowych	0,0166	Spawacz metodą MAG	10,53

Pozostali rolnicy upraw polowych	0,0180	Pozostali pracownicy przy pracach prostych gdzie indziej niesklasyfikowani	9,69
----------------------------------	--------	---	------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Zawody deficytowe i nadwyżkowe w I półroczu 2011 roku”, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy, Warszawa listopad 2011 r.

Wśród trzydziestu najczęściej wybieranych kierunków w szkołach przygotowujących do zawodu we Wrocławiu nie było żadnego, który byłby zbieżny z zawodami o najwyższym popycie na regionalnym rynku pracy.

Trzy z dziesięciu najbardziej popularnych kierunków znalazło się natomiast na liście zawodów nadwyżkowych, o dużym nadmiarze osób poszukujących zatrudnienia w stosunku do napływających ofert pracy. W najgorszej pod tym względem sytuacji znajdowali się technicy hotelarstwa, gdzie na jedną ofertę pracy przypadało 345 osób. W przypadku techników ochrony środowiska i techników ekonomistów wielkości te były niższe i wyniosły odpowiednio 181 i 130 bezrobotnych na jeden zgłoszony wakat. Położenie na rynku pracy techników ekonomistów jest dodatkowo komplikowane przez dużą nadpodaż ekonomistów z wyższym wykształceniem (137 osób na jedno miejsce), którzy często rywalizują o podobne miejsca pracy i mogą być przez pracodawców preferowani w stosunku do osób z wykształceniem średnim. Ponadto, mimo ewidentnych dowodów na brak zapotrzebowania ze strony pracodawców, liczba osób kształcących się w zawodzie technik ekonomista oraz technik ochrony środowiska nie była zauważalnie redukowana, a grupa uczniów przygotowujących się do zawodu technika hotelarstwa wyraźnie rosła, grożąc dalszym pogorszeniem perspektyw zawodowych. We Wrocławiu odsetek wszystkich uczniów kształcących się w zawodach nadwyżkowych wynosił 11,5%.

Specjalizacje zawodowe i ich dopasowanie do rynku pracy w Poznaniu

Hierarchia preferencji młodzieży w aspekcie wyboru specjalizacji zawodowej w szkołach w na terenie Poznania została przedstawiona w następującej tabeli.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 11. Trzydzieści najpopularniejszych specjalizacji zawodowych w Poznaniu w roku 2011

Zawód	Rok				% uczniów w danym zawodzie w 2011 r.	Zmiana % od 2008 r. do 2011 r.	Zmiana % w ostatnim roku analizy
	2008	2009	2010	2011			
Technik informatyk	717	898	1 035	1 043	10,9%	45,5%	0,8%
Technik hotelarstwa	926	838	810	695	7,3%	-24,9%	-14,2%
Technik pojazdów samochodowych	205	384	530	658	6,9%	221,0%	24,2%
Technik ekonomista	741	677	597	491	5,1%	-33,7%	-17,8%
Fryzjer	473	471	479	478	5,0%	1,1%	-0,2%
Technik elektronik	721	646	523	477	5,0%	-33,8%	-8,8%
Kucharz małej gastronomii	399	390	408	430	4,5%	7,8%	5,4%
Technik budownictwa	368	406	402	416	4,4%	13,0%	3,5%
Kucharz	388	436	410	383	4,0%	-1,3%	-6,6%
Technik architektury krajobrazu	121	295	331	360	3,8%	197,5%	8,8%
Technik logistyki	348	391	350	333	3,5%	-4,3%	-4,9%
Mechanik pojazdów samochodowych	388	340	323	329	3,4%	-15,2%	1,9%
Technik organizacji reklamy	0	69	172	254	2,7%	ND	47,7%
Technik mechatroniki	190	196	198	218	2,3%	14,7%	10,1%
Elektromechanik pojazdów samochodowych	170	185	207	197	2,1%	15,9%	-4,8%
Technik obsługi turystycznej	30	94	144	190	2,0%	533,3%	31,9%
Technik geodeta	208	201	197	180	1,9%	-13,5%	-8,6%
Technolog robót wykończeniowych w budownictwie	56	115	160	172	1,8%	207,1%	7,5%
Technik usług fryzjerskich	114	154	182	157	1,6%	37,7%	-13,7%
Technik elektryk	127	119	137	154	1,6%	21,3%	12,4%
Technik handlowiec	248	222	160	152	1,6%	-38,7%	-5,0%
Cukiernik	152	148	156	150	1,6%	-1,3%	-3,8%
Sprzedawca	194	166	132	136	1,4%	-29,9%	3,0%
Technik organizacji usług gastronomicznych	167	144	130	118	1,2%	-29,3%	-9,2%
Technik cyfrowych procesów graficznych	51	69	88	110	1,2%	115,7%	25,0%
Technik teleinformatyki	158	132	102	100	1,0%	-36,7%	-2,0%
Technik analityk	23	46	70	92	1,0%	300,0%	31,4%
Kelner	99	102	101	91	1,0%	-8,1%	-9,9%
Technik poligraf	148	124	96	89	0,9%	-39,9%	-7,3%
Monter instalacji i urządzeń sanitarnych	114	96	87	86	0,9%	-24,6%	-1,1%
Pozostałe	1 787	1 462	1 096	822	8,6%	-54,0%	-25,0%
Razem	9 831	10 016	9 813	9 561	100,0%	-2,7%	-2,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z baz danych SIO

Na przestrzeni czterech lat liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych pozwalających zdobyć kwalifikacje zawodowe uległa redukcji o 2,7 procenta. Tempo zmian nie było jednorodne, gdyż po niewielkim wzroście o 1,9% roku 2009, w pozostałych latach liczba uczniów nieznacznie malała.

Do najwyższych wzrostów doszło wśród grup młodzieży przygotowujących się do zawodu technik obsługi turystycznej (533,3%), technik analityk (300%), technik pojazdów samochodowych (221%), technik robót wykończeniowych w budownictwie (207,1%) oraz technik architektury krajobrazu (197,5%).

W badanym okresie żadna z 30 najpopularniejszych profesji nie uległa redukcji bardziej niż o 40% i tylko w przypadku pięciu zawodów liczba uczniów zmalała o więcej niż 30%.

W porównaniu do innych miast w Poznaniu lista rankingowa była najbardziej stabilna – spośród 30 najczęściej wybieranych zawodów 25 powtarzały się we wszystkich czterech latach.

Wśród trzydziestu najwyżej sklasyfikowanych specjalizacji zawodowych pojawił się jeden zupełnie nowy zawód (technik organizacji reklamy), który po wprowadzeniu na rynek edukacyjny w 2009 r. i przyciągając 254 uczniów w roku 2011 – biorąc pod uwagę występujący tu stały trend rosnący, zakładając również, że zasoby szkół prowadzących taką specjalizację nie są na wyczerpaniu, można się spodziewać dalszego wzrostu uczniów zainteresowanych tym zawodem w kolejnych latach.

Tabela 12. Zawody nadwyżkowe i deficytowe w województwie wielkopolskim w połowie 2011 r.

Zawody nadwyżkowe z wskaźnikami intensywności nadwyżki		Zawody deficytowe z wskaźnikami intensywności deficytu	
Technik żywienia i gospodarstwa domowego	0,0022	Urzędnik podatkowy	33,00
Technik technologii odzieży	0,0024	Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej	27,30
Mechanik - operator pojazdów i maszyn rolniczych	0,0038	Pracownik centrum obsługi telefonicznej (pracownik call center)	25,50
Politolog	0,0051	Operator ładowarki	25,00
Socjolog	0,0066	Technik automatyk	23,00
Technik mechanizacji rolnictwa	0,0068	Organizator imprez rozrywkowych (organizator eventów)	18,00
Technik ekonomista	0,0072	Pozostali pracownicy opieki osobistej w ochronie zdrowia i pokrewni gdzie indziej niesklasyfikowani	17,67
Pozostali rolnicy upraw polowych	0,0073	Szpachlarz	16,50
Filolog – filologia polska	0,0086	Glazurnik	15,17
Technik rolnik	0,0090	Pracownik ochrony fizycznej I stopnia	13,83
Introligator poligraficzny	0,0105	Pomocniczy robotnik leśny	13,50
Kulturoznawca	0,0116	Diagnosta uprawniony do wykonywania badań technicznych pojazdów	13,00
Pedagog	0,0120	Kierowca ciągnika siodłowego	12,50
Mechanik maszyn i urządzeń do obróbki metali	0,0122	Spawacz metodą MAG	11,83
Rolnik upraw polowych	0,0135	Spawacz metodą MIG	10,56

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Zawody deficytowe i nadwyżkowe w I półroczu 2011 roku”, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy, Warszawa listopad 2011 r

Stopień zgodności struktury kształcenia w poznańskim szkolnictwie zawodowym wydaje się ujawniać stosunkowo niewiele sygnałów braku dopasowania do specyfiki rynku pracy. W województwie wielkopolskim było znaczące zapotrzebowanie na pracowników zajmujących się sprzedażą bezpośrednią (27 ofert zatrudnienia na jedną osobę poszukującą pracy), co mogło ułatwić znalezienie pracy uczniom zdobywającym zawód technika handlowca i sprzedawcy.

Kierując się zestawieniem zawodów nadwyżkowych, wśród specjalizacji o ograniczonych perspektywach na zatrudnienie znajdowała się jedynie profesja technika ekonomisty, której uczyło się 5,1% uczniów – pozytywny był tu jednak fakt, że utrzymywał się stały, silny trend spadkowy liczby osób kształcących się w tym kierunku (redukcja w ciągu czterech lat o 33,7% i w ostatnim roku o 17,8%), co w pewnym stopniu mogło złagodzić problem nadmiaru podaży.

Warto również zauważyć, że w porównaniu do innych miast wśród zawodów nadwyżkowych znajdowało się aż pięć specjalizacji dla osób z wyższym wykształceniem po studiach humanistycznych, a mniej zawodów przewidzianych dla osób po szkołach zawodowych i technikach, co może wskazywać na względnie nieduży dysonans pomiędzy popytem zgłaszanym przez pracodawców a podażą generowaną przez szkolnictwo zawodowe.

Specjalizacje zawodowe i ich dopasowanie do rynku pracy w Gdańsku

Analogicznie do opisu stanu i dynamiki szkolnictwa zawodowego w innych miastach, również tutaj centralnym punktem był poniższy wykaz najczęstszych specjalizacji zawodowych.

Tabela 13. Trzydzieści najpopularniejszych specjalizacji zawodowych w Gdańsku w roku 2011

Zawód	Rok				% uczniów w danym zawodzie w 2011 r.	Zmiana % od 2008 r. do 2011 r.	Zmiana % w ostatnim roku analizy
	2008	2009	2010	2011			
Technik informatyk	658	710	682	683	9,3%	3,8%	0,1%
Technik elektronik	737	566	487	445	6,0%	-39,6%	-8,6%
Technik hotelarstwa	477	417	391	342	4,6%	-28,3%	-12,5%
Fryzjer	257	280	325	313	4,3%	21,8%	-3,7%
Technik usług fryzjerskich	250	308	333	309	4,2%	23,6%	-7,2%
Technik budownictwa	240	270	299	294	4,0%	22,5%	-1,7%
Technik ekonomista	323	321	325	289	3,9%	-10,5%	-11,1%
Technik mechatronik	287	301	320	284	3,9%	-1,0%	-11,3%
Technik mechanik	380	342	294	235	3,2%	-38,2%	-20,1%
Kucharz	179	208	225	224	3,0%	25,1%	-0,4%
Mechanik pojazdów samochodowych	194	238	242	214	2,9%	10,3%	-11,6%
Kucharz małej gastronomii	193	212	189	214	2,9%	10,9%	13,2%
Technik handlowiec	249	200	200	183	2,5%	-26,5%	-8,5%
Technolog robót wykończeniowych w budownictwie	31	97	145	168	2,3%	441,9%	15,9%
Technik architektury krajobrazu	128	136	173	156	2,1%	21,9%	-9,8%
Technik technologii żywności	195	160	156	152	2,1%	-22,1%	-2,6%
Technik pojazdów samochodowych	29	56	105	151	2,1%	420,7%	43,8%
Technik obsługi turystycznej	0	29	93	137	1,9%	ND	47,3%
Mechanik-monter maszyn i urządzeń	103	131	139	130	1,8%	26,2%	-6,5%
Technik geodeta	123	121	124	120	1,6%	-2,4%	-3,2%
Technik organizacji usług gastronomicznych	192	171	150	114	1,5%	-40,6%	-24,0%
Technik elektryk	119	113	107	113	1,5%	-5,0%	5,6%
Cukiernik	111	120	130	110	1,5%	-0,9%	-15,4%
Technik teleinformatyk	55	87	111	110	1,5%	100,0%	-0,9%
Technik logistyk	90	109	108	108	1,5%	20,0%	0,0%
Technik spedytor	112	102	106	97	1,3%	-13,4%	-8,5%
Kelner	102	107	98	96	1,3%	-5,9%	-2,0%
Technik ochrony środowiska	96	94	94	93	1,3%	-3,1%	-1,1%
Technik drogownictwa	87	96	99	92	1,3%	5,7%	-7,1%
Technik nawigator morski	55	83	99	92	1,3%	67,3%	-7,1%
Pozostałe	1 769	1 679	1 458	1 291	17,5%	-27,0%	-11,5%
Razem	7 821	7 864	7 807	7 359	100,0%	-5,9%	-5,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z baz danych SIO

W Gdańsku, podobnie jak w Poznaniu i Kielcach zauważalny był spadek liczby uczniów w latach 2008-2011 wynoszący 5,9%, przy czym za większość tej redukcji odpowiadają zmiany jakie miały miejsce w roku 2011.

Na przestrzeni 4 lat został wprowadzony tylko jeden nowy kierunek nauczania (technik obsługi turystycznej), który osiągnął na tyle znaczący sukces, aby znaleźć się wśród 30 najczęściej nauczanych zawodów. Bardzo dynamiczny wzrost i niska liczebność początkowa niektórych specjalności, wśród których można wymienić technika robót wykończeniowych w budownictwie (wzrost o 441,9%) oraz technika pojazdów samochodowych (420,7%), sugeruje jednak, że są to specjalizacje nowe, które mogły być wprowadzone do oferty w roku 2008.

Podobnie jak w pozostałych badanych miastach na szczycie listy rankingowej znajdowały się zawody technika informatyka, którego popularności – w porównaniu do wyraźnych trendów wzrostowych zaobserwowanym w innych miastach – rosła bardzo minimalnie, aby w ostatnim roku badania całkowicie wytracić dynamikę.

Na liście najczęściej nauczanych zawodów znajdowały się trzy, które utraciły około 40% wyjściowego stanu uczniów (tj. technik mechanik, technik elektronik i technik organizacji usług gastronomicznych).

Tak jak w większości pozostałych miast (z wyjątkiem Łodzi), hierarchia zawodów odznacza się dużą stabilnością – gdyby w każdym roku na podstawie bieżących danych o liczebności tworzony był ranking poszczególnych specjalizacji, 24 zawody pojawiłyby się na każdej z 4 list.

Zastanawiający może być brak zawodów związanych z gospodarką morską, co znamionuje słabnącą pozycję tego sektora w regionie. Specjalność montera kadłubów okrętowych w roku 2008 znajdowała się na 12 miejscu rankingu, aby w roku 2011 spaść na miejsce 38. Na dalszych pozycjach z tendencją spadkową znajdowały się trzy inne zawody związane z nawigacją i budową okrętów.

Tabela 14. Zawody nadwyżkowe i deficytowe w województwie pomorskim w I połowie 2011 r.

Zawody nadwyżkowe z wskaźnikami intensywności nadwyżki		Zawody deficytowe z wskaźnikami intensywności deficytu	
Rolnik	0,0029	Robotnik oczyszczania miasta	62,00
Technik hotelarstwa	0,0035	Spawacz metodą MIG	39,67
Obuwnik przemysłowy	0,0037	Spawacz metodą MAG	38,00
Technik ekonomista	0,0059	Układacz nawierzchni drogowych	36,00
Technik technologii odzieży	0,0066	Nauczyciel w placówkach pozaszkolnych	23,00
Pozostali mechanicy pojazdów samochodowych	0,0074	Monter bram	19,00
Pozostali rolnicy upraw polowych	0,0081	Patroszacz ryb	18,75
Specjalista do spraw organizacji usług gastronomicznych, hotelarskich i turystycznych	0,0100	Asystent sędziego	17,00
Pozostali kierownicy do spraw innych typów usług gdzie indziej niesklasyfikowani	0,0113	Opiekun dzieci na przejściach dla pieszych	17,00
Złotnik - jubiler	0,0125	Opiekun klienta	15,00
Rybak rybołówstwa morskiego	0,0154	Florysta	12,33
Pozostali technicy technologii żywności	0,0159	Pracownik ochrony fizycznej I stopnia	11,00

Technik technologii drewna	0,0163	Pracownik kancelaryjny	10,88
Ładowacz	0,0164	Kombajnista (kierowca kombajnu)	10,00
Pozostali mechanicy maszyn i urządzeń rolniczych i przemysłowych	0,0169	Asystent nauczyciela przedszkola	8,71

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Zawody deficytowe i nadwyżkowe w I półroczu 2011 roku”, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy, Warszawa listopad 2011 r

Wśród zawodów nadwyżkowych dla województwa pomorskiego znalazły się dwie pozycje zbieżne z listą najbardziej popularnych kierunków kształcenia w szkolnictwie zawodowym w powiecie gdańskim: technik hotelarstwa oraz technik ekonomista. Odwrotność wskaźników intensywności nadwyżki wskazuje, że w pierwszym zawodzie o jedno miejsce pracy rywalizowało 286 bezrobotnych, a w drugiej specjalności było to 170 osób. Łącznie w obu zawodach nadwyżkowych kształciło się 8,5% wszystkich uczniów ZSZ i techników w 2011 r. Mimo że w systemie ponadgimnazjalnego szkolnictwa zawodowego w Gdańsku w ostatnim roku analizy było łącznie ponad 600 uczniów kształcących się w tych zawodach, pozytywnie należy odebrać fakt, że liczba osób przyjmowanych na obie specjalizacje od 4 lat systematycznie i zauważalnie spadała (-28,3% dla technika hotelarstwa i -10,5% dla technika ekonomisty od 2008 roku), aczkolwiek zmiany te mogłyby być szybsze.

Specjalizacje oferowane w szkołach zawodowych i technikach w badanym mieście nie wykazywały zbieżności z żadnym z zawodów, na które zgłaszane było największe zapotrzebowanie.

Specjalizacje zawodowe i ich dopasowanie do rynku pracy w Kielcach

Według danych z 2011 roku w ponadgimnazjalnych szkołach przygotowujących do zawodu zlokalizowanych na terenie Kielc, uczniowie najczęściej wybierali następujące specjalizacje.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Tabela 15. Trzydzieści najpopularniejszych specjalizacji zawodowych w Kielcach w roku 2011

Zawód	Rok				% uczniów w danym zawodzie w 2011 r.	Zmiana % od 2008 r. do 2011 r.	Zmiana % w ostatnim roku analizy
	2008	2009	2010	2011			
Technik informatyk	686	728	767	833	11,0%	21,4%	8,6%
Technik ekonomista	1 137	774	727	641	8,4%	-43,6%	-11,8%
Technik budownictwa	367	691	651	532	7,0%	45,0%	-18,3%
Technik hotelarstwa	1 037	812	704	522	6,9%	-49,7%	-25,9%
Technik usług fryzjerskich	369	425	419	379	5,0%	2,7%	-9,5%
Technik mechanik	419	392	393	365	4,8%	-12,9%	-7,1%
Fryzjer	305	303	283	249	3,3%	-18,4%	-12,0%
Technik elektronik	358	280	260	234	3,1%	-34,6%	-10,0%
Kucharz małej gastronomii	258	252	231	227	3,0%	-12,0%	-1,7%
Technik organizacji usług gastronomicznych	259	247	241	226	3,0%	-12,7%	-6,2%
Technik logistyk	78	113	159	201	2,6%	157,7%	26,4%
Technik żywienia i gospodarstwa domowego	322	261	213	196	2,6%	-39,1%	-8,0%
Technik mechatronik	145	190	202	188	2,5%	29,7%	-6,9%
Mechanik pojazdów samochodowych	165	165	156	166	2,2%	0,6%	6,4%
Technik ochrony środowiska	253	238	229	155	2,0%	-38,7%	-32,3%
Technolog robót wykończeniowych w budownictwie	39	104	138	142	1,9%	264,1%	2,9%
Technik elektryk	136	139	151	139	1,8%	2,2%	-7,9%
Technik architektury krajobrazu	0	131	124	130	1,7%	ND	4,8%
Technik geodeta	125	121	126	124	1,6%	-0,8%	-1,6%
Technik organizacji reklamy	0	33	63	121	1,6%	ND	92,1%
Technik teleinformatyk	43	95	104	118	1,6%	174,4%	13,5%
Technik handlowiec	187	174	156	115	1,5%	-38,5%	-26,3%
Cukiernik	136	138	133	111	1,5%	-18,4%	-16,5%
Kelner	168	143	133	111	1,5%	-33,9%	-16,5%
Technik analityk	93	122	104	109	1,4%	17,2%	4,8%
Technik technologii żywności	132	120	116	109	1,4%	-17,4%	-6,0%
Murarz	249	196	149	106	1,4%	-57,4%	-28,9%
Elektromechanik pojazdów samochodowych	76	82	89	88	1,2%	15,8%	-1,1%
Kucharz	0	32	59	84	1,1%	ND	42,4%
Technik obsługi turystycznej	0	30	54	83	1,1%	ND	53,7%
Pozostałe	1 290	1 011	831	784	10,3%	-39,2%	-5,7%
Razem	8 832	8 542	8 165	7 588	100,0%	-14,1%	-7,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z baz danych SIO

Zmiany struktury szkolnictwa zawodowego w Kielcach w latach 2008-2011 można scharakteryzować jako jedno z najbardziej dynamicznych wśród badanych miast o czym stanowią następujące fakty:

- zidentyfikowano cztery nowe zawody, które zostały wprowadzone w roku 2009 i zdobyły na tyle duże uznanie wśród młodzieży, że znalazły się wśród najpopularniejszych specjalizacji. Są to: technik architektury krajobrazu, technik organizacji reklamy, kucharz i technik obsługi turystycznej.
- dwie inne specjalizacje wśród najczęściej wybieranych charakteryzują się wzrostem od 2008 roku przekraczającym 150% przy jednocześnie niewielkiej liczbie uczniów na początku okresu, co również sugeruje stosunkowo nowe kierunki kształcenia, których mogło nie być

w programach przed rokiem 2008 (technik robót wykończeniowych w budownictwie: 264% wzrostu i technik teleinformatyk: 174,4%),

- współczynnik zmiany ogólnej liczby uczących się pomiędzy rokiem 2008 a 2011 wyniósł – 14,1%, co było najsilniejszym spadkiem tej wartości w pięciu miastach poddanych szczegółowej analizie.
- wśród 30 zawodów w hierarchii 23 powtarzało się w trzech rankingach popularności stworzonych na podstawie danych z poszczególnych wcześniejszych lat, co jest liczbą porównywalną z pozostałymi uwzględnionymi w opracowaniu środkami miejskimi,

Patrząc na ranking specjalizacji warto zwrócić uwagę na silną pozycję dwóch zawodów bezpośrednio związanych z budownictwem, tj. technika budownictwa i technologa robót wykończeniowych w budownictwie, co wydaje się stanowić lokalną specyfikę, zapewne związaną ze znaczącą koncentracją dużych przedsiębiorstw z branży budowlanej w okolicach Kielc.

Tabela 16. Zawody nadwyżkowe i deficytowe w województwie świętokrzyskim w I połowie 2011 r.

Zawody nadwyżkowe z wskaźnikami intensywności nadwyżki		Zawody deficytowe z wskaźnikami intensywności deficytu	
Ekonomista	0,0012	Kierowca ciągnika siodłowego	49,00
Technik mechanik	0,0046	Przetwórcą owoców i warzyw	25,00
Pozostali mechanicy maszyn i urządzeń rolniczych i przemysłowych	0,0058	Spawacz metodą MIG	17,00
Specjalista administracji publicznej	0,0092	Pozostali pracownicy obsługi biura gdzie indziej niesklasyfikowani	11,13
Technik budownictwa	0,0099	Operator koparki	10,20
Pedagog	0,0101	Operator maszyn do produkcji wyrobów z drutu, lin, siatek i kabli	10,00
Mechanik - operator pojazdów i maszyn rolniczych	0,0106	Pracownik ochrony fizycznej I stopnia	8,75
Technik technologii odzieży	0,0109	Pozostali operatorzy sprzętu do robót ziemnych i urządzeń pokrewnych	8,50
Technik hotelarstwa	0,0128	Szpachlarz	8,00
Inżynier organizacji i planowania produkcji	0,0130	Kosztorysant budowlany	7,50
Pozostali elektromechanicy i elektrycy	0,0145	Pomocniczy robotnik przy hodowli zwierząt	7,50
Technik elektronik	0,0146	Pracownik prac dorywczych	7,00
Specjalista zastosowań informatyki	0,0149	Spawacz metodą MAG	6,36
Technik ogrodnik	0,0152	Kierownik budowy	6,00
Nauczyciel historii	0,0164	Muzealnik	6,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Zawody deficytowe i nadwyżkowe w I półroczu 2011 roku”, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy, Warszawa listopad 2011 r

Pomimo znaczącej – jednej z największych wśród badanych miast – dynamiki zmian w systemie edukacji zawodowej, poważnym problemem w powiecie kieleckim było kształcenie absolwentów w wielu zawodach, na które nie było zapotrzebowania na regionalnym rynku pracy. Do takich zawodów należały: technik mechanik (217 osób na jedno zgłoszone miejsce pracy), technik

budownictwa (101 osób/miejsce pracy), technik hotelarstwa (78 osób/miejsce pracy) oraz technik elektroniki (69 osób/miejsce pracy). Jeśli przyjąć założenie, że praca technika ekonomisty może być również wykonywana przez ekonomistę oraz, że specyfika pracy specjalisty zastosowań informatyki jest zbliżona do zakresu obowiązków technika informatyka, do listy zawodów z nadpodażą siły roboczej należałoby dodać dwie dodatkowe specjalizacje z bardzo złymi perspektywami na znalezienie zatrudnienia (833 osoby/miejsce pracy dla technika ekonomisty oraz 67 osób/miejsce pracy dla technika informatyka). Łącznie w powyższych zawodach, o ograniczonych możliwościach znalezienia zatrudnienia, kształciło się w roku 2011 około 41,2% uczniów szkolnictwa zawodowego w Kielcach, co jest zdecydowanie najgorszą wartością wśród wszystkich badanych miast i zbliżoną do tej skalkulowanej dla próby ogólnopolskiej (44,1%). Pomimo tego negatywnego wyniku, warto podkreślić, że kierunek i tempo zmian zachodzących w strukturze najczęściej wybieranych specjalizacji należy ocenić raczej pozytywnie, gdyż liczba uczniów w większości nadwyżkowych zawodów (z wyjątkiem technika informatyka) systematycznie i dość szybko spadała, a specjalności, które zyskiwały nowych uczniów, wydają się oferować lepsze perspektywy rozwoju zawodowego.

Nietrudno jest dostrzec, że po stronie zawodów deficytowych znajduje się wiele profesji związanych z szeroko rozumianym budownictwem, co mogłoby stać w sprzeczności z obecnością specjalności technika budowlanego w zestawieniu zawodów nadwyżkowych. Warto jednak zwrócić uwagę, że popyt jest przede wszystkim zgłaszany na zawody implikujące posiadanie wysoko specjalistycznych umiejętności i pewnego doświadczenia zawodowego, których to kryteriów nie będzie spełniała większość absolwentów z dyplomem technika budowlanego.

Natężenie zjawiska wypadania z formalnego systemu edukacji oraz zdawalność egzaminów zawodowych w pięciu wybranych miastach

Ze względu na różną specyfikę nauczania i charakterystyki uczniów, problem przerywania nauki w szkole został przedstawiony w badanych miastach w podziale na poszczególne rodzaje placówek dydaktycznych. W przypadku niektórych rodzajów szkół wyniki znacznie odbiegające od typowych mogły być spowodowane nie tyle unikalnością danego rodzaju placówki edukacyjnej, lecz małą liczbą uczniów i dość przypadkową naturą uzyskanych danych liczbowych. Stąd też, aby pokazać na ile miarodajne są wskaźniki wypadania i w jakim stopniu można spodziewać się stabilności ich poziomu w miarę upływu czasu w poniższej tabeli przedstawione zostały liczby absolwentów różnych form kształcenia zawodowego w analizowanych miastach w 2011 r. Inne rodzaje szkół ponadgimnazjalnych, takie jak licea ogólnokształcące zostały dodane jako punkt odniesienia.

Tabela 17. Liczby absolwentów w różnych rodzajach szkół ponadgimnazjalnych w badanych miastach

Rodzaj szkoły	Obszar					
	Miasta pow. 100 tys.	Łódź	Wrocław	Poznań	Gdańsk	Kielce
Zasadnicza szkoła zawodowa - 2 letnia	4735	148	193	227	130	161
Zasadnicza szkoła zawodowa - 3 letnia	11144	422	444	488	340	369
Technikum	36345	1182	860	1568	1300	1689
Liceum ogólnokształcące	83695	4747	3906	5124	2699	2355
Liceum profilowane	3519	290	379	135	78	92

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z baz danych SIO

Powyższe informacje wskazują, że ze względu stosunkowo małe liczebności trudne do porównania pomiędzy miastami ze względu na potencjalnie duży aspekt przypadkowości mogą być wskaźniki otrzymane policzone dla liceów profilowanych. Analizując te dane należy mieć na uwadze, że istnieje znaczące prawdopodobieństwo dużych wahań ich wartości pomiędzy różnymi okresami i obszarami bez związku z czynnikami systematycznymi. Stąd też do wszelkich porównań należy podchodzić z pewną dozą ostrożności.

Mając na uwadze powyższe zastrzeżenie poniżej przedstawione zostały tabele z wartościami wskaźników wypadania, zdefiniowanych jako wyrażony w procentach iloraz liczby osób które zrezygnowały z nauki do liczby uczniów rozpoczynających edukację w danym cyklu kształcenia.

Tabela 18. Wskaźniki wypadania z formalnego systemu edukacji w szkołach ponadgimnazjalnych w badanych miastach w 2011 r.

Obszar	Zasadnicza szkoła zawodowa - 2 letnia	Zasadnicza szkoła zawodowa - 3 letnia	Technikum
Miasta powyżej 100 tys.	34,9%	34,8%	31,6%
Łódź	33,0%	46,0%	36,1%
Wrocław	35,7%	49,8%	41,9%
Poznań	36,8%	34,0%	37,3%
Gdańsk	55,3%	40,1%	33,9%
Kielce	23,7%	25,5%	22,3%

Obszar	Liceum ogólnokształcące	Liceum profilowane
Miasta powyżej 100 tys.	7,9%	27,5%
Łódź	10,1%	8,8%
Wrocław	9,4%	43,9%
Poznań	2,0%	32,8%
Gdańsk	9,2%	37,1%
Kielce	5,3%	0,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z baz danych SIO

Wartości współczynników wypadania wskazują, że sytuacja w szkolnictwie zawodowym we wszystkich miastach była gorsza niż w liceach, w szczególności w liceach ogólnokształcących, gdzie najwyższy odsetek osób nie kończących nauki wynosił około 10%.

Wśród szkół przygotowujących do zawodu zdecydowanie najlepsze wyniki uzyskało najmniejsze z pięciu analizowanych miast – Kielce.

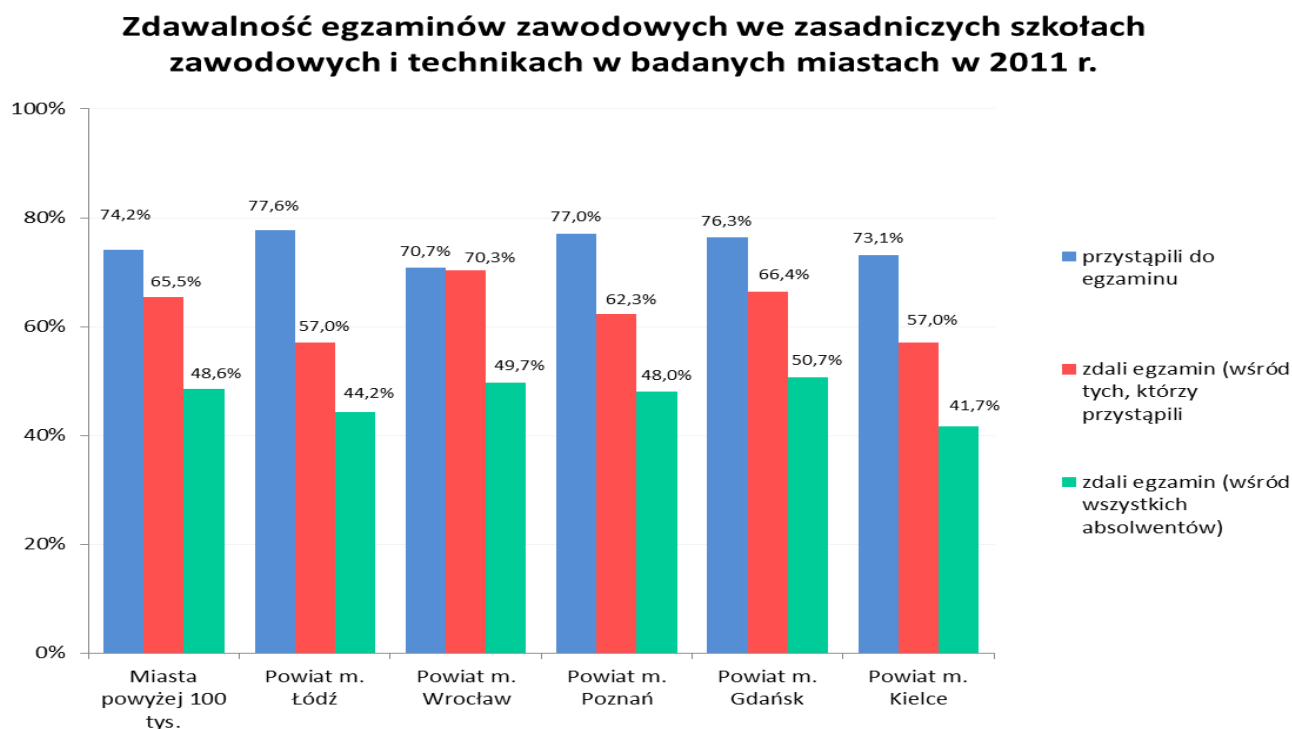
Szczególnie słabe wyniki odnotowano w dwuletnich zasadniczych szkołach zawodowych w Gdańsku, gdzie ponad połowa osób rozpoczynających edukację rezygnowała przed terminem.

Wśród najliczniejszych trzyletnich zasadniczych szkół zawodowych i techników najłabsze wyniki zaobserwowano we Wrocławiu, gdzie wskaźniki wypadania wynosiły odpowiednio: 49,8% oraz 41,9%.

Ogólnie, można powiedzieć, że analizowane ośrodki miejskie, z wyjątkiem Kielc, uzyskiwały raczej gorsze wyniki niż wartości uzyskane dla wszystkich miast powyżej 100 tys. mieszkańców.

Zdawalność egzaminów zawodowych została przedstawiona na wykresie, prezentującym zagregowane dane dla obu badanych placówek kształcenia zawodowego, oraz w tabelach, gdzie wielkości te zostały podane w przekroju na poszczególne typy szkół.

Wykres 1. Zdawalność egzaminów zawodowych w zasadniczych szkołach zawodowych i technikach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z baz danych SIO

Z przedstawionych danych wynika, że najmniej pożądana sytuacja w kontekście wskaźnika sukcesów na egzaminach zawodowych miała miejsce w Kielcach, gdzie zaledwie 41,7% absolwentów uzyskiwało dyplomy potwierdzające kwalifikacje zawodowe. W pozostałych miastach wyniki były zbliżone do średnich z pewnym pozytywnym odchyleniem we Wrocławiu i w Gdańsku oraz negatywnym w Łodzi.

Rozpatrując ten aspekt skuteczność edukacji, należy mieć na uwadze potencjalny związek między skalą zjawiska wypadania a wynikami na egzaminach. Można bowiem postawić hipotezę, której trafność sugerowałyby przedstawione dane, że miasta gdzie zjawisko wypadania jest większe uzyskują lepsze wyniki na egzaminach. Może się to wiązać z tym, że wprowadzenie silnych mechanizmów przeciwdziałających wypadaniu z systemu prawdopodobnie powoduje, że większy odsetek słabszych uczniów uzyska status absolwenta i przystąpi do egzaminów zawodowych, obniżając wskaźnik zdawalności. Na istnienie tego zjawiska mógłby wskazywać casus Kielc, gdzie przy najmniejszym wskaźniku wypadania uzyskiwane są względnie najgorsze wyniki na egzaminach. Należy tu jednak zastrzec, że obserwacje te mają charakter wstępny i ich walidacja wymagałaby pogłębionej analizy.

Szczegółowe dane dotyczące zdawalności egzaminów w zasadniczych szkołach zawodowych i technikach zaprezentowane zostały poniżej.

Tabela 19. Wyniki zdawalności na egzaminach zawodowych w analizowanych miastach w 2011 roku w rozbiciu na typy szkół

Obszar	Zasadnicza szkoła zawodowa		
	przystąpili do egzaminu	zdali egzamin (wśród tych, którzy przystąpili)	zdali egzamin (wśród wszystkich absolwentów)
Miasta powyżej 100 tys.	61,2%	75,2%	46,0%
Łódź	65,3%	57,0%	37,2%
Wrocław	58,9%	69,9%	41,1%
Poznań	68,3%	73,4%	50,1%
Gdańsk	54,3%	71,0%	38,5%
Kielce	54,5%	75,4%	41,1%

Obszar	Technikum		
	przystąpili do egzaminu	zdali egzamin (wśród tych, którzy przystąpili)	zdali egzamin (wśród wszystkich absolwentów)
Miasta powyżej 100 tys.	79,8%	62,2%	49,7%
Łódź	83,6%	57,0%	47,6%
Wrocław	79,5%	70,5%	56,0%
Poznań	81,1%	58,0%	47,0%
Gdańsk	84,3%	65,3%	55,1%
Kielce	78,9%	53,0%	41,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z baz danych SIO

Informacje o zdawalności w podziale na technika i zasadnicze szkoły zawodowe pozwalają na sformułowanie bardziej szczegółowych obserwacji w zakresie jakości kształcenia.

Przedstawione dane wskazują, że przeciętnie minimalnie lepsze wyniki na egzaminach zawodowych uzyskiwali absolwenci techników. Najślabszy ogólny wynik Kielc wśród badanych miast można przypisać przede wszystkim zdecydowanie najniższemu współczynnikowi sukcesu w technikach, gdzie uczyła się większa liczba młodzieży niż w szkołach zawodowych, jakkolwiek procent absolwentów zdobywających certyfikaty w szkołach zawodowych również leżał w warstwie wartości najniższych. W przypadku szkół zawodowych za niski procent absolwentów z potwierdzonymi kwalifikacjami odpowiadała niska frekwencja na egzaminach, a w technikach najniższa w grupie badanych miast zdawalność. Pozostałe miasta wykazywały dość zróżnicowany poziom jakości nauczania: Poznań wypadł lepiej niż średnia w grupie szkół zawodowych, lecz gorzej w przypadku techników. Wrocław odwrotnie – wyróżniał się pozytywnie ze względu na szkoły zawodowe, lecz osiągał jeden z najgorszych wyników w technikach. Gdańsk wykazywał podobieństwo do Wrocławia, a Łódź osiągała najgorszy wynik w grupie badanych miast z perspektywy

współczynnika sukcesu w zdobywaniu certyfikatów przez absolwentów szkół zawodowych i przeciętne rezultaty jeśli brane były pod uwagę egzaminy w technikach.

5. Podsumowanie

Analiza dostępnych danych wtórnych pozwoliła stwierdzić, że pomimo iż w skali całego kraju szkolnictwo zawodowe cieszyło się stałym poziomem zainteresowania ze strony młodzieży i dorosłych – różnica w liczbie uczniów między rokiem 2008 a 2011 wyniosła zaledwie -0,4% – w badanych miastach odnotowano fluktuacje o większym natężeniu. Największy przyrost uczniów w technikach i ZSZ miał miejsce we Wrocławiu (43,3%), a najgłębszy spadek w Kielcach (-14,1%). Wśród pozostałych miast kilkuprocentowe spadki zarejestrowano również w Gdańsku (-5,9%) i Poznaniu (-2,7%), podczas gdy w Łodzi wystąpił wzrost o 10,4%.

Podstawowym problemem jaki ujawniło badanie jest ograniczony stopień dopasowania oferty edukacyjnej do wymagań rynku pracy oraz względnie niska skuteczność kształcenia.

We wszystkich miastach o liczbie mieszkańców przekraczających 100 tys. na 30 najbardziej popularnych specjalizacji w szkołach zawodowych i w technikach w 2011 r. aż 13 znalazło się na liście zawodów uznanych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej za najbardziej nadwyżkowe, czyli takie, w których znalezienie zatrudnienia było znacząco utrudnione ze względu na nadmiar osób bezrobotnych w stosunku do dostępnych wakatów. W profesjach tych kształciło się około 44,1% wszystkich uczniów obu rodzajów szkół. Na bardziej szczegółowym poziomie analizy, gdy brane były pod uwagę poszczególne miasta, stopień niedopasowania popytu do podaży na rynku pracy nie był już tak duży, z odsetkami absolwentów w nadwyżkowych zawodach wahającymi się od 5,1% w Poznaniu do 41,2% w Kielcach. Biorąc pod uwagę często występujące duże różnice w specyfice lokalnych gospodarek, oferta szkół przygotowujących do zawodu w badanych miastach wykazywała zadziwiająco mało zróżnicowania. Można było również zaobserwować inne negatywne zjawisko – statyczność oferty edukacyjnej, przejawiającą się niewielką liczbą nowych, innowacyjnych i użytecznych specjalizacji oraz utrzymywaniem się podobnej konfiguracji zawodów wśród tych najczęściej wybieranych przez uczniów w kolejnych latach okresu odniesienia. Pomimo ogólnie stosunkowo rzadkich i mało zdecydowanych zmian w systemie kształcenia zawodowego młodzieży, w miastach gdzie był wyższy poziom bezrobocia, takich jak Kielce i Łódź wprowadzano więcej nowych kierunków kształcenia, a mniej atrakcyjne specjalizacje szybciej wygaszano. Z drugiej strony, w Poznaniu, który był miastem o wyraźnie najmniejszej stopie bezrobocia, oferta szkolnictwa zawodowego zmieniała się najwolniej.

Jeśli chodzi o czysto pedagogiczną skuteczność procesu nauczania bardzo niepokojący był wysoki współczynnik osób przerywających naukę praktycznie we wszystkich placówkach szkolnictwa zawodowego, prawie zawsze przekraczający 30% uczniów rozpoczynających dany cykl kształcenia. Wady systemu edukacji zawodowej były tu szczególnie widoczne w porównaniu do liceów

ogólnokształcących, gdzie parametr był tylko raz nieznacznie większy niż 10%. Mimo, że jest zupełnie zrozumiałe, że ze względu na inny profil demograficzny osób przygotowujących się do zawodu w porównaniu do słuchaczy liceów, prawdopodobnie nie jest możliwe obniżenie współczynnika wypadania poniżej 10%, jednak obecne ich wartości sugerują istnienie problemów o charakterze systemowym.

Negatywnie należy również ocenić wyniki weryfikacji zewnętrznej jakości kształcenia w szkołach uczących kwalifikacji zawodowych – egzaminy zawodowe zdawane przed niezależną od szkoły komisją rzadko zdaje więcej niż połowa uczniów kończących szkołę. Stąd też, podstawy cel kształcenia jakim jest przekazanie umiejętności potrzebnych do poprawnego wykonywania danego zawodu, nawet jeśli jest to zawód nadwyżkowy, trudno jest uznać za osiągnięty.

Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego

Uniwersytet Warszawski, ul. Pawińskiego 5a, 02-106 Warszawa

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

